

Turun varhaiskasvatussuunnitelma

Kuva: Andrei Belogurov, Kohmon päiväkoti 2012

Sisällys

1	Saatteeksi.....	2
1.1	Päivitysprosessi	2
2	Varhaiskasvatus Turussa	3
2.1	Toimintaa ohjaavat asiakirjat.....	3
2.1.1	Arvot.....	4
2.1.2	Visio	4
2.1.3	Toiminta-ajatus.....	4
2.2	Verkostoyhteistyö.....	4
2.2.1	Kunnalliset toimijat	5
2.2.2	Kolmannen sektorin toimijat Turussa	5
2.2.3	Varhaiskasvatus sairaalassa	6
2.3	Lapsen ja perheen osallisuus, kasvatuskumppanuus	7
2.4	Hyvinvoiva lapsi	9
3	Turun varhaiskasvatuspalvelut	11
3.1	Organisaatio.....	11
3.2	Turun kunnalliset varhaiskasvatuspalvelut.....	11
3.2.1	Päiväkotitoiminta	11
3.2.2	Perhepäivähoito	12
3.2.3	Vuorohoito	12
3.2.4	Avoimet varhaiskasvatuspalvelut	12
3.2.5	Esiopetus.....	14
3.3	Yksityiset varhaiskasvatuspalvelut Turussa	14
4	Varhaiskasvatuksen toteuttaminen.....	14
4.1	Lapsen kasvu- ja oppimisympäristö	14
4.2	Lapsen tapa toimia ja oppia	15
4.3	Suunnitelmallisuus	15
4.3.1	Yksikön varhaiskasvatussuunnitelma	15
4.3.2	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma.....	16
4.3.3	Ryhmän varhaiskasvatussuunnitelma	19
4.4	Kielen merkitys varhaiskasvatuksessa.....	19
4.5	Sisällölliset lähestymistavat eli orientaatiot	19
4.5.1	Matematiikka ja looginen ajattelu	19
4.5.2	Luonto ja ympäristö	19
4.5.3	Historia ja yhteiskunta	19
4.5.4	Taide ja kulttuuri	20
4.5.5	Etiikka.....	20
4.5.6	Uskonto ja elämäkatsomus	21
4.5.7	Mediakasvatus	21
4.5.8	Gloaalikasvatus	22
4.5.9	Ruokakasvatus Turun varhaiskasvatuksessa.....	23
4.6	Varhaiskasvatussuunnitelman toteutuminen arjen tilanteissa	25
4.7	Kestävä kehitys.....	29
4.7.1	Ekotuki.....	29
4.7.2	Kestävä kehitys sivistystoimialassa.....	30
5	Kolmiportainen tuki varhaiskasvatuksessa	32
6	Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen järjestäminen	35
7	Varhaiskasvatuksen sisällöllinen arviointi, kehittäminen ja seuranta	35
8	Lisämateriaalia varhaiskasvatuksen toteuttamiseksi	36
	Työryhmytyöskentely	37

1 Saatteeksi

Ensimmäisen Turun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman työstäminen aloitettiin syksyllä 2004. Syksyllä 2005 valmistui esitys Turun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaksi, jonka sosiaalilautakunta hyväksyi toimintaa ohjaavaksi asiakirjaksi 1.3.2006 (§ 306). Suunnitelma otettiin käyttöön 1.4.2006. Varhaiskasvatussuunnitelma olisi tarvinnut päivitystä jo varsin pian valmistumisensa jälkeen. Päivityksen aloittaminen siirtyi kuitenkin vuoden 2011 syksyyn varhaiskasvatukseen liittyvien tekijöiden sekä hallintomuutosten vuoksi. Vuoden 2013 alussa varhaiskasvatus siirtyi valtakunnan tasolla sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen. Myös vuodelta 1973 olevaa päivähoitolakia ollaan tällä hetkellä päivittämässä. Tämä asiakirja pohjautuu Valtakunnallisiin varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin.

Vuoden 2013 alusta Turun kaupungin organisaatiossa tapahtui muutos, jonka mukaan kaupunkiin perustettiin viisi toimialaa. Varhaiskasvatus kuuluu sivistystoimialan alaisuuteen siten, että varhaiskasvatus- ja opetuslautakunnan lisäksi tulee varhaiskasvatus- ja perusopetusjaosto. Ruotsinkielinen kasvatus ja opetus muodostavat oman tulosalueensa. Esiopetuksen katsotaan sisältyvän varhaiskasvatukseen.

Päivitystä tehdessä asiakasperheillä, yhteistyötahoilla sekä henkilöstöllä oli mahdollisuus kommentoida varhaiskasvatussuunnitelman luonnosta turku.fi –kotisivuilla. Palautetta saatiin yhteensä 18 henkilöltä. Palaute käsiteltiin ohjausryhmän kokouksessa 29.4.13 ja huomioitiin niiltä osin, kuin se nähtiin mahdolliseksi. Palautetta tuli esimerkiksi siitä, että kaikki luvut eivät ole keskenään samanarvoisia. Syynä tähän on se, että osa seikkaperäisistä teksteistä käsittelee aiheita, joita varhaiskasvatussuunnitelmassa ei ole aiemmin ollut. Jo aiemmin tutut aiheet on kuvattu lyhyemmin ja osa on avattu kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa vain kuvion avulla.

1.1 Päivitysprosessi

Päivitysprosessi on toteutettu virkamiestyönä pienryhmissä. Ohjausryhmänä on toiminut Varhaiskasvatuksen kehittämistyöryhmä¹. Työskentelyn edetessä suunnitelmatyötä on esitelty johtotiimille. Päivitykseen liittyvä materiaali on ollut varhaiskasvatuksen kansiossa (päivähoito\ varhaiskasvatus\ kansiot\ Vasun päivitys 2011–2013), joten kaikilla on ollut mahdollisuus käydä laittamassa omia kommenttejaan tulevaan asiakirjaan.

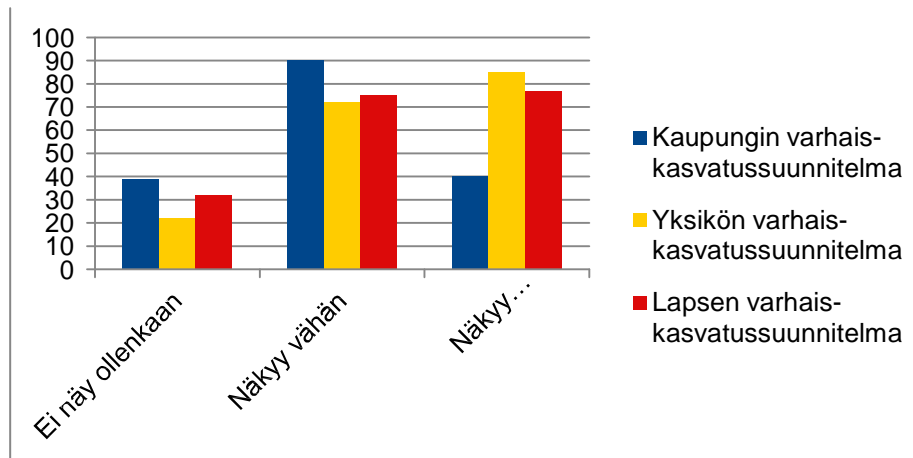
Strateginen palvelusopimus korostaa asiakkaan osallisuuden vahvistamista. Tämä on pyritty huomioimaan myös varhaiskasvatussuunnitelman päivityksen alkuvaiheessa huoltajille suunnatun vasu-kyselyn myötä. Kysely oli avoinna joulukuun 2011 alun ja 21.1.2012 välisenä aikana. Kyselyyn vastasi yhteensä 222 huoltajaa. Henkilöstölle tehtiin kysely samaan aikaan (vastaajia 17), ja varhaiskasvatuksen kehittämistyöryhmän jäsenet ovat kartoittaneet päivitykseen liittyviä seikkoja omilla alueillaan.

Huoltajien antamien vastausten perusteella vuoden 2005 varhaiskasvatussuunnitelma ei ollut kovinkaan tuttu – vain 80 vastaajaa oli tutustunut siihen aiemmin. Varhaiskasvatussuunnitelman löytyminen kotisivuilta koettiin myös hankalaksi. Suunnitelma oli monen mielestä raskas lukea, vaikkakin vastauksissa tuotiin esille suunnitelmassa mainittujen asioiden tärkeys. Huoltajilla ei myöskään ollut selkeää käsitystä siitä, miten oman lapsen varhaiskasvatustyöyksikön suunnitelmatyöhön olisi voinut osallistua. Osa vastaajista epäili myös suunnitelmien toteuttamista arjessa.

Vastannut henkilökunta koki, että vuoden 2005 varhaiskasvatussuunnitelma tuki omaa työtä hyvin (N = 13). Päivitettyyn versioon kaivattiin selkeyttä ja kuvausta siitä, miten Turussa halutaan asiat hoitaa. Kommentteja tuli myös ulkoasuun. Vuoden 2005 suunnitelmassa valtakun-

¹ Varhaiskasvatuksen kehittämistyöryhmä eli Vati

nallinen osio esitettiin ensin, jonka jälkeen oli kuvaus siitä, mitä kohta tarkoittaa Turussa. Myös esiopetuksen kolmiportaisen tuen mallia toivottiin kuvattavaksi uudessa varhaiskasvatussuunnitelmassa.

KUVIO 1 Varhaiskasvatussuunnitelmien näkyminen arjessa, huoltajien vastaukset.

Varhaiskasvatussuunnitelman päivityksessä on hyödynnetty myös vuosina 2009–2010 henkilöstölle järjestettyä oppisopimuskoulutusta ja koulutuksessa tehtyjä lopputöitä. Arkitoimintapedagogiikan oppisopimuskoulutuksessa (2011–2012) koulutukseen osallistuneet ovat olleet mukana tekemässä osiota, jossa kuvataan varhaiskasvatuksen sisältöalueiden näkyminen käytännössä. Koulutukseen osallistujien lisäksi esimiehet ja toimistohenkilöstö ovat miettineet kyseisiä asioita. Myös vuoden 2012 arkitoimintapedagogiikkakoulutuksen lopputöitä on hyödynnetty.

Arvokeskustelu toteutettiin vuodenvaihteessa 2012–2013 siten, että yksiköissä kuvattiin kasvat- ja opetustoimen arvoja yksikön näkökulmasta. Yksiköiden näkemykset koottiin alueittain. Näiden koosteiden pohjalta kirjoitettiin varhaiskasvatuksen arvot, jotka löytyvät luvusta 2.1.1.

Oranssi puolipallo tarkoittaa sitä, että asia käsitellään tarkemmin yksikkötasolla.

2 Varhaiskasvatus Turussa

2.1 Toimintaa ohjaavat asiakirjat

Turkulaista varhaiskasvatuksen sisältöä ohjaavat keskeiset asiakirjat ovat seuraavat:

- Lapsen oikeuksien sopimus
- Lait ja asetukset: Laki lasten päivähoidosta, lastensuojelulaki, perusopetuslaki sekä laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta.
- Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet
- Turun kaupungin strategia
- Strateginen palvelusopimus ja Operatiivinen palvelutuotantosopimus
- Turun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma sekä Turun kaupungin suomenkielisen esiopetuksen opetussuunnitelman kuntakohtainen osio 2011
- Päivähoitoyksikön varhaiskasvatussuunnitelma ja esiopetuksen opetussuunnitelma
- Ryhmän varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelma
- Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma sekä Kasvun ja oppimisen seuranta (esiopetuksessa)

2.1.1 Arvot

Arvot pohjautuvat sivistystoimialan arvoihin, jotka ovat asiakaslähtöisyys, osaaminen ja luovuus, vastuullisuus, tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus sekä kansainvälisyys.

Asiakaslähtöisyys tarkoittaa varhaiskasvatuksessa seuraavaa:

- varhaiskasvatuksen lähtökohtana on aito kiinnostus lapsesta; lapsi henkilökohtaisine tarpeineen on toiminnan keskiössä
- yksilötasolla toimintaa ohjaa lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, jonka laatimisessa vanhempien osallistuminen toteutuu kasvatuskumppanuudessa yhdessä varhaiskasvatushenkilöstön kanssa
- jokainen lapsi tarvitsee kasvaakseen ja kehittyäkseen tukea

Osaaminen ja luovuus tarkoittavat varhaiskasvatuksessa seuraavaa:

- osaamisen perustana ovat henkilöstön monipuoliset ja erilaiset koulutustaustat, henkilökohtaiset vahvuudet sekä ammattitaito, joka vaatii uuden tiedon päivittämistä täydennyskoulutuksen avulla
- osaaminen ja kehittyminen toteutuvat positiivisessa, kannustavassa ja rohkaisevassa ilmapiiirissä, joka mahdollistaa myös uuden kokeilemisen

Vastuullisuus tarkoittaa varhaiskasvatuksessa seuraavaa:

- henkilöstön mahdollisuus osallistua vaikuttaa sekä työhön että toimintamalleihin sitoutumiseen, joka lisää vastuullisuutta suhteessa lapsiin ja vanhempiin
- henkilöstöllä on ammatillinen vastuu perustehtävän toteutumisesta ja turvallisen toimintaympäristön luomisesta sekä tarvittavasta tiedottamisesta
- toiminnassa huomioidaan sosiaalinen, kulttuurinen, ekologinen ja taloudellinen vastuu, joihin myös lapsia ohjataan

Tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus tarkoittavat varhaiskasvatuksessa seuraavaa:

- toiminnassa huomioidaan lapsen yksilölliset tarpeet
- kaikilla lapsilla on tasa-arvoinen oikeus varhaiskasvatukseen
- tasa-arvoisuus ja oikeudenmukaisuus pitävät sisällään toisten kunnioittamisen, hyväksymisen ja kuulemisen erilaisina yksilöinä, joilla on erilaiset taustat
- oikeudenmukaisuus ilmenee jatkuvana oikean ja väärän punnitsemisena

Kansainvälisyys tarkoittaa varhaiskasvatuksessa seuraavaa:

- lähtökohtana on omien arvojen, kulttuurin, perinteen ja juurien tunteminen
- asiakasperheiden osallistuminen toimintaan ja eri tapahtumiin lisäävät osallisuutta eri taasoilla ja vuorovaikutteisesti
- kunnioitus sekä suvaitseva ja avoin suhtautuminen perheiden erilaisia uskontoja ja kulttuureja kohtaan

2.1.2 Visio

Yhdessä vanhempien kanssa tehty lapsen varhaiskasvatussuunnitelma toteutuu arjen tilanteissa ja leikissä siten, että lapsi voi hyvin ja saa kasvuun, kehittymiseen ja oppimiseen tarvitsemansa tuen.

2.1.3 Toiminta-ajatus

Turun varhaiskasvatuksen henkilöstö järjestää laadukkaita ja monipuolisia varhaiskasvatustalvueluita asiakkaan tarpeista lähtien. Varhaiskasvatus edistää lapsen hyvinvointia, tukee lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista moniammatillisesti sekä lisää lapsen ja perheen osallisuutta varhaiskasvatukseen kasvatuskumppanuuden avulla.

2.2 Verkostoyhteistyö

Verkostoyhteistyön tavoitteena on lasten parissa toimivien tahojen voimavarojen yhdistäminen. Yksikön varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvataan keskeiset yhteistyökumppanit, yhteistyön tavoitteet ja toteuttamistavat. Kasvatuskumppanuus perheen, neuvolan, kasvatus- ja

perheneuvolan ja sosiaalityön kanssa pystyy tarjoamaan monipuolista tukea lapsille ja perheille. Yhteistyötä tehdään myös lasten ja nuorten poliklinikan ja lasten psykiatrisen poliklinikan kanssa.

2.2.1 Kunnalliset toimijat

Terveydenhoito

Hyvinvointitoimiala/ perusterveydenhuolto (ehkäisevä terveydenhuolto) ohjeistaa varhaiskasvatuksen tulosaluetta terveydenhuoltoon liittyvissä asioissa (esim. epidemiat, tarttuvat taudit) sekä huolehtii päivähoitolaisten vanhemmille jaettavien terveystiedotteiden ajantasaisuudesta. Päivähoitoyksiköt tekevät tarkoituksenmukaista yhteistyötä lastenneuvoloiden, terveysasemien sekä lastenneurologisen yksikön kanssa. Yhteistyömuotoina ovat mm. päiväkotikäynnit, hygieniaohjaus, konsultaatiot ja eriaisteiset yhteistyöryhmät.

Lastensuojelu ja sosiaalityö

Varhaiskasvatus tekee tiivistä yhteistyötä lastensuojelun kanssa. Toimintamallissa painottuu ennaltaehkäisevä lastensuojelu sekä päivähoidon järjestäminen avohuollon tukitoimenpiteenä. Ehkäisevää lastensuojelua toteutetaan varhaiskasvatuksen arjessa tarjoamalla perheille varhaisista tukea lapsen huolenpitoon ja kasvatukseen liittyvissä ongelmatilanteissa, jolloin lapsi ja perhekohtaisen lastensuojelun tarvetta voidaan vähentää. Mikäli huoli lapsesta kasvaa varhaiskasvatuspalveluissa suureksi, tehdään lastensuojeluilmoitus, jonka tavoitteena on puuttua mahdollisimman varhain lapsen hyvinvointia vaarantaviin riskitekijöihin. Tällöin varhaiskasvatus on yksi korjaavan lastensuojelun avohuollon tukitoimi, joka tapahtuu varhaiskasvatuksen peruspalvelun sisässä. Myös sijoitetut lapset voivat käyttää varhaiskasvatuksen palveluja tilanteissa, joissa lapsi tarvitsee päivähoitoa tai esikoulua..

Yhteisiin hankkeisiin osallistuminen edesauttaa toimintamallien jalkauttamista varhaiskasvatustyksiköihin.

Vapaa-ajan toimiala

Yhteistyöstä liikunta- ja kulttuuritoimen kanssa on kuvaukset luvuissa 4.2 ja 4.5.4.

Muut tukipalvelut

Varhaiskasvatuksen toteutumisesta vastaavat myös erilaiset tukipalvelut, joista suurimpina voidaan mainita Katerinki ruokapalvelujen osalta sekä tilapalvelut päivähoitoyksiköiden kunnossapidon osalta.

2.2.2 Kolmannen sektorin toimijat Turussa

Turun yksityiset varhaiskasvatuspalvelut kuvataan jäljempänä kohdassa 3.3 Yksityinen varhaiskasvatus ja vaihtoehtoiset pedagogiikat.

Yksityiset toimijat

Varhaiskasvatus saa tietoa yksityisiltä kulttuurintuottajilta, eri järjestöiltä, urheiluseuroilta ja liikuntapalveluista. Lastensuojelujärjestöjen kanssa tehdään yhteistyötä, jolloin toimintamuotona voivat olla esimerkiksi perhekeskukset ja perhekahvilat.

Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä

Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän kasvatustieteen keskuksen varhaiskasvatukseen kuuluvat 3–5 -vuotiaiden päiväkerhot, perhekerhot, vauvaperhekahvilat, perhemuskarit sekä lapsille ja perheille suunnatut tilaisuudet ja tapahtumat. Kerhoryhmät kokoontuvat 1-3 kertaa viikossa, ja toiminta on maksutonta. Lisäksi varhaiskasvatusta toteutetaan viikoittain kumppanuudessa Turun kaupungin, MLL:n, SPR:n ja Turun konservatorion kanssa sekä TYKS:n osastoilla. Seurakuntayhtymän varhaiskasvatuksessa painotetaan lapsilähtöistä kristillistä varhaiskasvatusta sekä Vasu:n mukaista kasvatustietoa ja orientaatioita.

Kasvatusasian keskuksessa on kirjasto ja materiaalilainaamo, jotka ovat kaikkien varhaiskasvattajien käytössä. Käytössä on esimerkiksi laaja valikoima kristillisiä lastenkirjoja, uskonto-kasvatuksessa käytettäviä nukkeja ja välineitä, roolivaatteita sekä leiri- ja retkeilyvälineitä. Internetsivulta kirkonrotta.fi löytyy kristilliseen varhaiskasvatukseen ja varhaiskasvatuksen uskonnollis-katsomukselliseen orientaatioon liittyvää tietoa ja toteutusideoita kasvattajille ja lasten vanhemmille.

2.2.3 Varhaiskasvatus sairaalassa

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa vuodelta 2003 linjattiin sairaaloiden varhaiskasvatustoiminta osaksi julkisesti järjestettyjä pienten lasten varhaiskasvatuspalveluja:

”Sairaalassa tai muussa laitoksessa järjestettävässä varhaiskasvatuksessa noudatetaan soveltuvin osin varhaiskasvatuksen valtakunnallisia perusteita ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteita. Lapsen sairaalahoidon aikana varmistetaan varhaiskasvatuspalvelujen keskinäisellä yhteistyöllä toiminnan jatkuvuus mahdollisimman hyvin lapsen tarpeiden mukaan. Erityistä huomiota kiinnitetään lapsen turvallisten ihmissuhteiden säilyttämiseen ja muodostumiseen, ja lapsen yhteyksiä häntä hoitaviin aikuisiin ja lapsiin ylläpidetään. Yhteistyön merkitysvanhempien kanssa korostuu.”

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (= THL) on julkaissut kirjan [Varhaiskasvatus sairaalassa](#).

Varhaiskasvatus Turun yliopistollisessa keskussairaalassa

Turun yliopistollisessa keskussairaalassa (TYKS) varhaiskasvatuksesta huolehtii neljä työntekijää: heistä kaksi on seurakuntayhtymän lastenohjaajia, yksi TYKS:n lastenklinikan askarteluohjaaja ja yksi Lounais-Suomen Syöpäyhdistyksen palkkaama osa-aikainen nuoriso-ohjaaja. He tekevät yhteistyötä vanhempien, hoitohenkilökunnan ja erityistyöntekijöiden kanssa.

Sairaalaan joutuminen on usein lapselle vaikea asia. Vieras ympäristö, vieraat aikuiset, epätietoisuus tulevista toimenpiteistä ja tutkimuksista sekä ero muusta perheestä voivat aiheuttaa turvattomuutta, pelkoa ja ahdistusta.

Lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen myös sairaalassa. Sairaalan lapsen hoitoon liittyvän leikki- ja vapaa-ajantoiminnan yleistavoitteet perustuvat lasten sairaanhoidon yleisiin periaatteisiin ja päivähoidon kasvatustavoitteisiin. Yksilölliset tavoitteet määräytyvät lapsen hoito- ja kuntoutussuunnitelman mukaisesti. Lähtökohtana on perhekeskeisyys: vuorovaikutuksen ja vanhemmuuden tukeminen

Toiminnan lähtökohdat

Palveluja annetaan sairaalassa oleville potilaille ja tarvittaessa heidän sisaruksilleen.

Leikkitoiminnasta vastaavat henkilöt yhdessä hoitohenkilökunnan kanssa luovat edellytykset lasten virikkeelliselle toiminnalle.

TYKSin ohjatun lasten leikki- ja askartelutoiminnan perusajatuksena on:

- lapsen terveen puolen esiin nostaminen
- lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen
- hoidon ja kuntoutuksen edistäminen

Toiminta on tavoitteellista ja sen suunnittelussa lähtökohtana on ollut:

- lapsen yksilölliset tarpeet
- lapsen kehitystaso
- lapsen sairaus
- lapsen sairauden hoidolle asetetut tavoitteet

Toimintamuotoina käytetään esim. vapaata leikkiä, sairaalaleikkiä, satuja, musiikkia, roolileikkejä ja pelejä, kädentaitoja harjoittavaa työskentelyä, maalaamista, piirtämistä, muovailua ja

rakentamista. Toiminnan sisältörungon muodostavat kalenterivuoden juhlat ja vuodenaikojen vaihtelu. Monipuolisesti suunniteltu toiminta antaa lapsille mahdollisuuden osata ja onnistua, mikä on tärkeää sairauden heikentämän itsetunnon kannalta.

2.3 Lapsen ja perheen osallisuus, kasvatuskumppanuus

Varhaiskasvatusympäristön ja lapsen elinpiiriin odotetaan muodostavan lapsen elämässä saumattoman kokonaisuuden, jossa lapsen kaikenpuoleiset tarpeet toteutuvat. Tämä vaatii päivähoidon henkilöstön ja lapsen vanhempien hyvää ja avointa yhteistyötä. Jokaisella lapsella tulee olla oikeus yksilölliseen, turvalliseen ja pedagogisesti korkeatasoiseen varhaiskasvatukseen, joka tukee lapsen oman kodin antamaa kasvatusta.

Kasvatushenkilöstö toimii yhdessä vanhempien kanssa lapsen parhaaksi ja ottaa huomioon lapsen varhaiskasvatuksessa vanhempien asiantuntijuuden omasta lapsestaan. Vanhemmat ja kasvatushenkilöstö sopivat varhaiskasvatuksen toteuttamisessa tehtävästä yhteistyöstä ja toisiaan täydentävästä työnjaosta huomioiden hoitomuodon ja yksikön ominaispiirteet ja painotukset. Syksyllä 2012 aloitettujen kasvatuskumppanuuskoulutusten tarkoituksena on syventää henkilöstön tietämystä kasvatuskumppanuuden osa-alueista ja oman toiminnan vaikutuksesta kasvatuskumppanuuden onnistumiselle. Yksikön varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvataan keskeiset kasvatuskumppanuuden periaatteet ja toteuttamismuodot yksikössä. Siinä tulee myös kuvata, miten vanhemmat voivat vaikuttaa yksikön varhaiskasvatussuunnitelman laadintaan ja olla mukana sen arvioinnissa. Oheisessa kuviossa kuvataan kasvatuskumppanuuden toteutumisen kannalta oleelliset ”kohtaamiset”, joita syvennetään vielä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa kuvaavassa osiossa (luku 4.3.2).

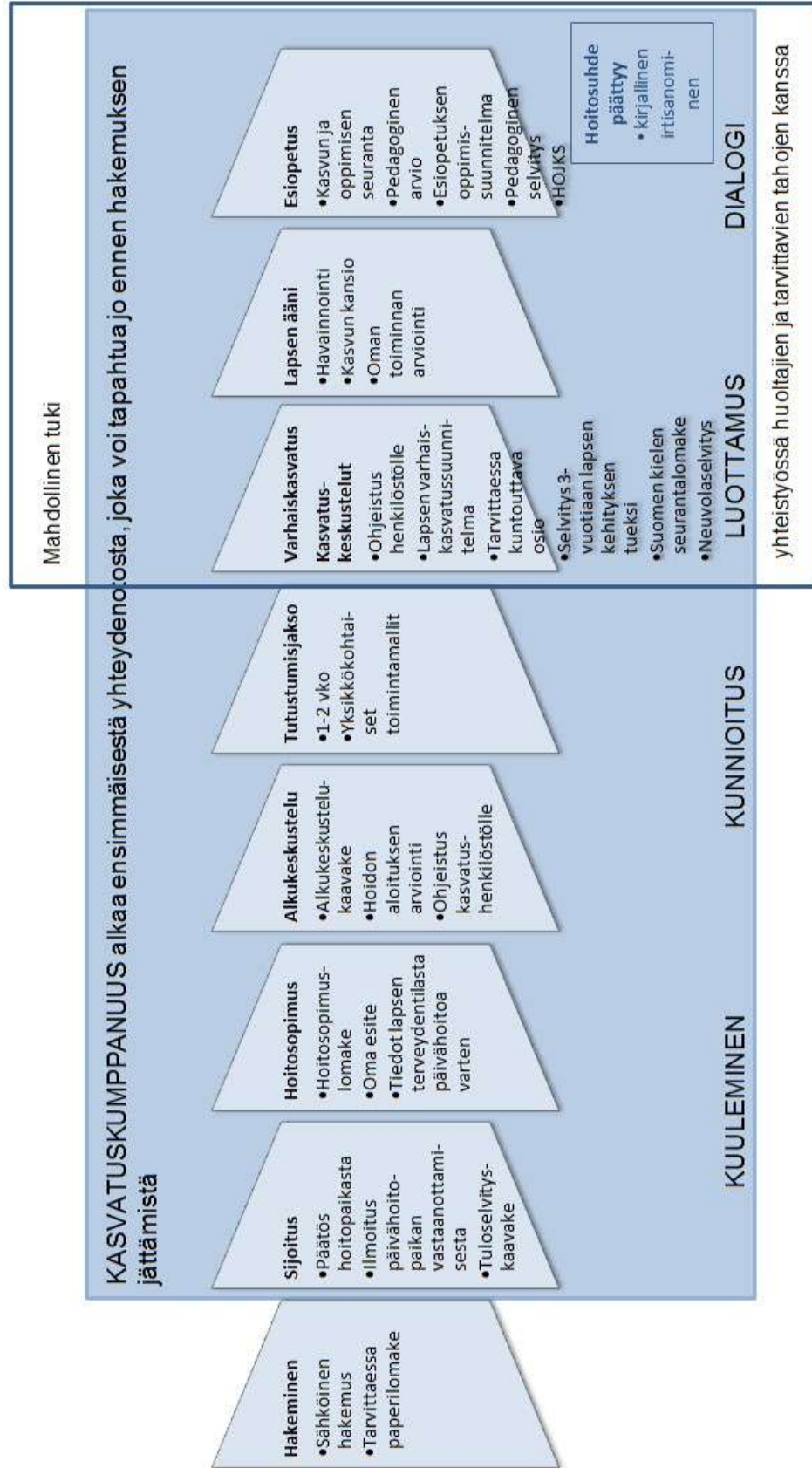
Osallisuus lapsen näkökulmasta on mahdollisuuksia toimia ja vaikuttaa, sekä ymmärrystä ja kokemusta siitä, että kuuluu johonkin yhteisöön ja on siellä arvokas. Lapsi voi vaikuttaa asioihin mielipiteillään tai toimillaan. Hän on arvokas omanlaisena itsenään. Lapsen osallisuutta voidaan lisätä esimerkiksi käyttämällä taidelähtöisiä menetelmiä, sadutusta, yhdessä tekemistä ja leikkiä.

Yksikkötasolla lapsen osallisuuden lisäämiseksi mietitään, miten kiusaamisen ennaltaehkäisy toteutetaan, miten itsetuntoa voidaan vahvistaa, miten sosiaalista kehitystä tuetaan sekä miten yhteisöllisyys toteutuu. Lisäksi voidaan miettiä vastaukset seuraaviin kysymyksiin (Shier 2001):

1. Lapset tulevat kuulluksi
 - Olenko valmis kuulemaan lapsia?
 - Työskentelenkö niin, että se mahdollistaa kuulemisen?
 - Onko tiimimme yleisenä toimintatapana se, että kuulemme lapsia?
2. Lapsia tuetaan ilmaisemaan mielipiteensä
 - Olenko valmis tukemaan lapsia mielipiteiden ilmaisussa?
 - Työskentelenkö niin, että se mahdollistaa tukemisen?
 - Onko tiimimme yleisenä toimintatapana se, että lapsia tuetaan ilmaisemaan mielipiteitään?
3. Lasten mielipiteet otetaan huomioon
 - Olenko valmis huomioimaan lasten mielipiteitä?
 - Työskentelenkö niin, että se mahdollistaa lasten mielipiteiden huomioimisen?
 - Onko tiimimme yleisenä toimintatapana se, että lasten mielipiteet otetaan huomioon?
4. Lapset ovat mukana päätöksentekoprosessissa
 - Olenko valmis ottamaan lapset mukaan tekemään päätöksiä?
 - Työskentelenkö niin, että se mahdollistaa lasten ottamisen mukaan päätöksentekoon?
 - Onko tiimimme yleisenä toimintatapana se, että lapset ovat mukana tekemässä päätöksiä?
5. Lapset jakavat valtaa ja vastuuta päätöksenteossa
 - Olenko valmis jakamaan perinteisesti aikuiselle kuuluvaa valtaa lasten kanssa?

LAPSEN VARHAISKASVATUS

- Onko työssäni käytäntöjä, jotka mahdollistavat lasten ja aikuisten välisen vallan jakamisen ja vastuun ottamisen päätöksiksi tehtäessä?
- Onko tiimimme yleisenä toimintatapana se, että lapset jakavat aikuisten kanssa valtaa ja vastuuta?

2.4 Hyvinvoiva lapsi

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2003) on luvussa kolme määritelty varhaiskasvatuksen ensisijaiseksi tavoitteeksi lasten hyvinvoinnin kokonaisvaltainen edistäminen. Lapsen voidessa hyvin, hänellä on hyvät mahdollisuudet kasvaa, kehittyä ja oppia. Turvallinen ilmapiiri, kuuluminen ryhmään ja osallisuuden kokeminen edesauttavat hyvinvointia.

Vuosittain yksikön turvallisuussuunnitelman päivityksen yhteydessä arvioidaan mahdolliset riskit, joista raportoidaan eteenpäin tarpeen mukaan. Seksuaalisen hyväksikäytön havaitsemisen tueksi on tehty henkilöstölle ohjeistus.²

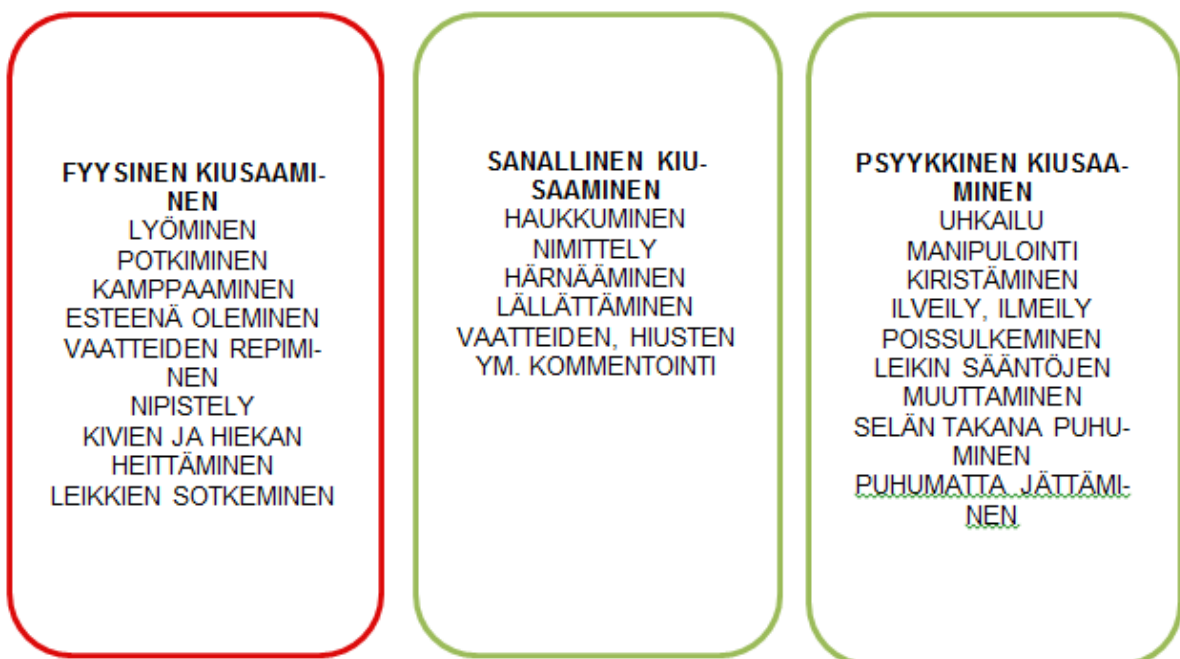
Lapsen hyvinvointia tuetaan myös yhteistyöllä neuvolan ja sosiaalitoimen kanssa yhteisissä tapaamisissa ja yhteistyöhön liittyvillä ohjeistuksilla.

Tunne- ja turvataidot

Vuorovaikutustaitojen lisäksi tunne- ja turvataitokasvatus opettavat lapselle taitoja, joilla he voivat välttyä joutumasta kiusaamisen, alistamisen, väkivallan, houkuttelun, ahdistelun ja seksuaalisen hyväksikäytön tilanteisiin. Tunnetaitojen kehittyminen lähtee siitä, että lapsi oppii tunnistamaan, nimeämään ja hallitsemaan omat tunteensa. Parhaimmillaan turvataitokasvatus toteutuu arjen tilanteissa kaikissa lapsiryhmissä, ja sen painopiste on terveen itsetunnon rakentumisessa. Turvataitokasvatuksen toteuttamisessa on tärkeää, että aikuiset ovat sopineet etukäteen toimintatavoista tilanteissa, joissa huoli herää. Menetelmiä tunne- ja turvataitojen opetteluun ovat mm. Askeleittain-ohjelma, Turvataito-materiaali sekä Laatupeli.

Kiusaamisen määrittely

Kiusaaminen on toistuvaa ja tahallista sekä kohdistuu samaan ja puolustuskyvyttömään lapseen. Kiusaamisella aiheutetaan tarkoituksellisesti pahaa mieltä ja harmia. Siihen liittyy aggressiivisuutta ja negatiivisia tekoja. Kiusaaminen on vallan ja voiman väärinkäyttöä. Kiusaajalla on aina jollain lailla enemmän valtaa tai voimaa kuin kiusatulla.

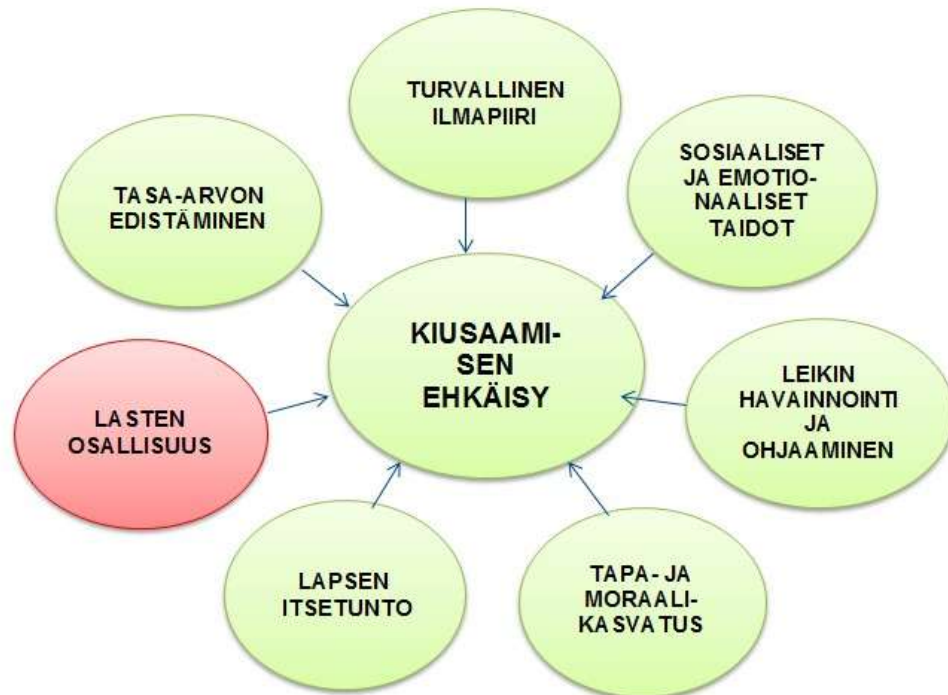

KUVIO 3. Kiusaamisen muodot

² Seksuaalinen hyväksikäyttö, 3.12.2012. Löytyy henkilökunnalle: päivähoito\ varhaiskasvatus\ kansiot\ perheväkivalta

Kiusaajia voi olla yksi tai useampi. Aloitteellisella kiusaajalla on mukana avustajia ja hiljaisia hyväksyjiä sekä kiusaamisen vahvistajia. Kiusatun puolustajat tukevat kiusattua ja yrittävät saada toisia lopettamaan. Pienillä lapsilla roolit eivät ole vielä kovin vakiintuneita. Siksi tähän voidaan hyvin vaikuttaa ennaltaehkäisevin keinoin.

Kiusaamisen ehkäisy

KUVIO 4. Kiusaamisen ehkäisyyn liittyvät elementit

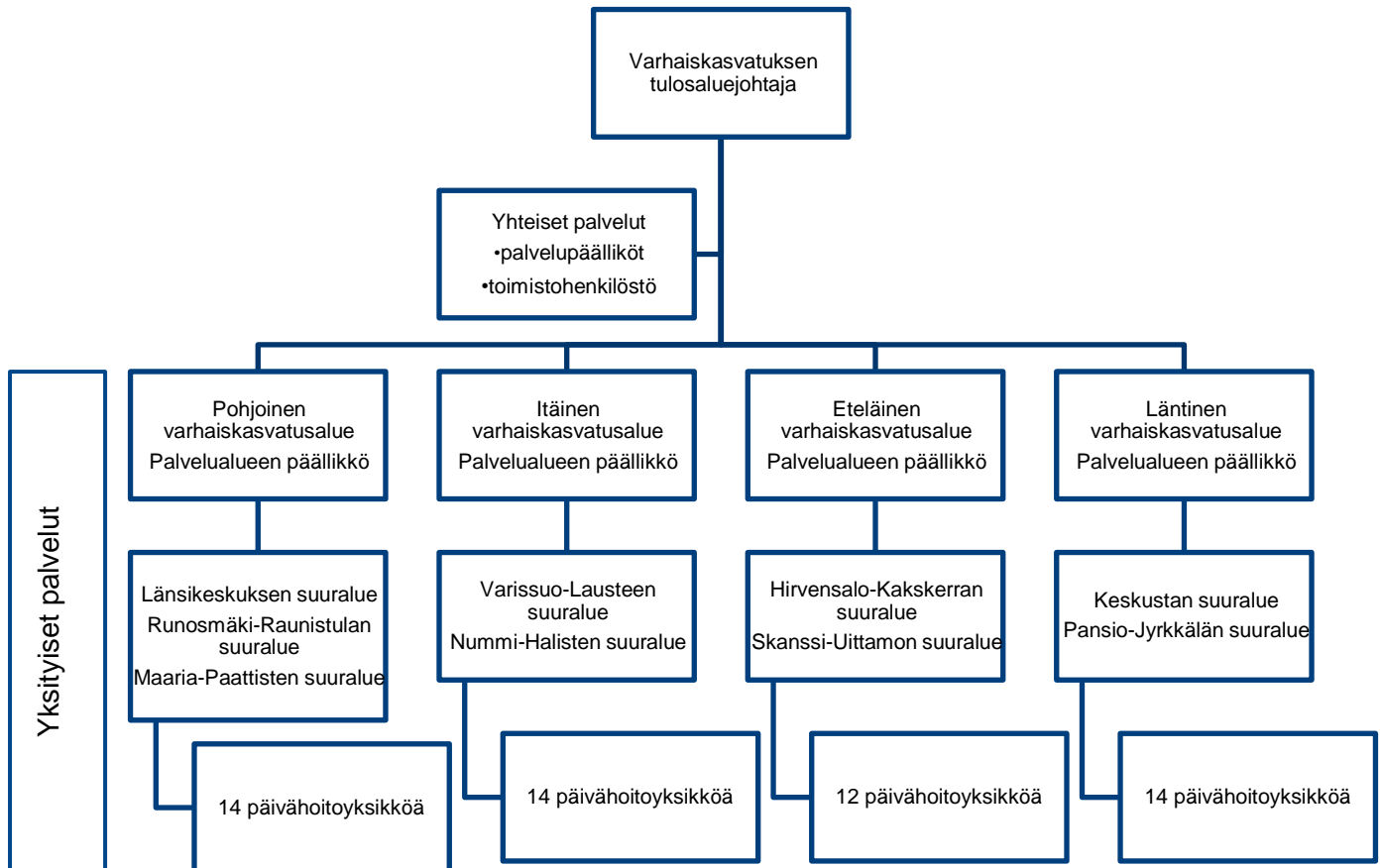
Kiusaamisen ehkäisyyn lähtökohtana on, että kiusaamista ei pääse edes syntymään. Siihen voidaan vaikuttaa monella tavalla. Kaikki lähtee toisen huomioonottamisesta ja **turvallisesta ilmapiiristä**. Jokaisella lapsella tulisi olla ainakin yksi turvallinen kiintymyssuhde ryhmässä. Kun ilmapiiri on turvallinen, lapsi voi luottaa siihen, että aikuinen kantaa vastuun ryhmästä, eikä salli ryhmässä kiusaamista. Jos aikuinen viestittää selvästi, että ei hyväksy loukkaavaa käytöstä, myös lapset tietävät, mikä on sallittua ja mikä ei. Olennainen osa **sosiaalisia taitoja** on, että tulee toimeen toisten kanssa. Kyky huomata ja ymmärtää toisten tunteita ovat **emotionaalisia taitoja**. Hyvillä sosiaalisilla ja emotionaalisilla taidoilla lapsi pystyy solmimaan ystävyysuhteita ja ylläpitämään niitä.

Yksikön ja ryhmän varhaiskasvatussuunnitelmassa tulee näkyä ne konkreettiset toimenpiteet sekä elementit, joilla kiusaamisesta päästään eroon. Yksiköissä toimenpiteiden auki kirjaamisessa voidaan käyttää apuna seuraavanlaista pohdintaa: "Mitä ovat ne asiat, joita voimme konkreettisesti tehdä, jotta päiväkodin arki olisi entistä turvallisempaa ja mukavampaa?" Suunnitelmaan havainnollistetaan myös se, miten työ mukavamman ja turvallisemman päivähoidon puolesta näkyy yksikön toiminnassa.

3 Turun varhaiskasvatuspalvelut

Varhaiskasvatuspalvelut kuuluvat vuoden 2013 alusta sivistystoimialaan.

3.1 Organisaatio

KUVIO 5. Varhaiskasvatuksen organisaatio

3.2 Turun kunnalliset varhaiskasvatuspalvelut

Turun varhaiskasvatuspalvelut ovat osa lasten kasvatuksen ja opetuksen pääprosessia, josta vastaa palvelujohtaja. Varhaiskasvatuksen tulosalueesta vastaa tulosaluejohtaja. Varhaiskasvatuksen tulosalueen tehtävänä on huolehtia päivähoitolain mukaisesta lasten päivähoidosta ja perusopetuslain mukaisesta esiopetuksesta.

3.2.1 Päiväkotitoiminta

Päiväkotitoiminnassa on toimintavuoden 2012–2013 aikana kiinnitetty erityistä huomiota pienryhmätoimintaan, ja vuoden 2013 alussa se nostettiin yhdeksi painopistealueeksi tarkoituksenaan kehittää pienryhmätoiminnan avulla varhaiskasvatussuunnitelmassa mainittuja sisältöjä. Pienryhmätoiminnassa korostuu aikuisen sensitiivinen läsnäolo ja vuorovaikutus lasten kanssa, jolloin lapsen osallisuus kasvaa ja kiusaamistilanteet vähenevät. Perushoitotilanteiden, kasvatuksen ja opetuksen toteuttaminen lasten iän, kehitystason ja tarpeiden mukaisesti edellyttää koko päivähoitoyksikön henkilöstön yhteistyötä. Yksikön kasvatushenkilöstö nivoo ja rytmittää perushoidon ja varhaiskasvatuksen sisältöalueet lapsen kasvua tukevaksi kokonaisuudeksi ottamalla huomioon lapsen yksilölliset tarpeet, vahvuudet ja kiinnostuksenkohteet.

3.2.2 Perhepäivähoito

Perhepäivähoito on hoitajan kodissa tapahtuvaa varhaiskasvatusta. Kolmiperhepäivähoidossa hoitaja työskentelee hoitoryhmässä olevien lasten kodeissa ennalta sovitun mukaisesti. Perhepäivähoito suunnataan ensisijaisesti pienille lapsille. Kodinomaisessa ja joustavassa perhepäivähoidossa voidaan huomioida lapsen ja perheen yksilölliset tarpeet. Arkitoimintojen ja vuorovaikutuksen merkitys korostuvat kasvun ja oppimisen tilanteissa. Päivittäisissä vanhempien ja perhepäivähoitajan tapaamisissa rakentuu keskinäinen yhteistyö- ja kasvatuskumppanuus. Perhepäivähoito mahdollistaa lapselle pysyvän aikuissuhteen ja sisarusten hoitamisen samassa ryhmässä. Perhepäivähoidossa on mahdollista hoitaa myös tukea tarvitsevia lapsia. Perhepäivähoitaja voi hoitaa enintään neljää alle kouluikäistä lasta samanaikaisesti. Lisäksi ryhmään voi kuulua esiopetuksessa oleva tai perusopetuksensa aloittanut lapsi siten kuin Asetus lasten päivähoidosta määrää (239/1973). Perhepäivähoitajan ollessa poissa toista, lapsille järjestetään varahoitopaikka.

3.2.3 Vuorohoito

Vuorohoitoon kuuluu ympärivuorokautinen hoito ja iltahoito. Vuorohoito on tarkoitettu vuorotyössä olevien vanhempien lapsille. Lasten hoitajat vaihtelevat vanhempien työvuorojen mukaan. Ryhmiä saatetaan yhdistää iltaisin ja viikonloppuisin, jolloin lapset ovat vuorovaikutuksessa yksikön muiden ryhmien aikuisten ja lasten kanssa. Iltaisin ja viikonloppuisin korostuu erityisesti lapsen omista tarpeista lähtevä pienryhmätoiminta. Vanhemman vapaapäivä on myös lapsen vapaapäivä. Ympärivuorokautisessa hoidossa hoitajakso voi olla useita vuorokausia pitkä, erittäin lyhyt tai harvoin toistuva. Vanhempien ja päivähoiton keskinäinen yhteistyö on kiinteää. Vuorohoidosta johtuen osa kodin tehtävistä voi siirtyä hoidon ajaksi päiväkodille, esim. lääkitys. Vuorohoidon varhaiskasvatuksessa panostetaan lapsen perusturvan ja tunnetarpeiden huomioon ottamiseen. Aikakäsityksen selkiyttämiseksi kiinnitetään erityistä huomiota päiväjärjestys-, vuorokausi- ja viikkorytmiin sekä vuotuisiin juhlapäiviin. Toiminnassa leikillä ja lapsen omalla toiminnalla on keskeinen asema, ja suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan muuttuva ryhmärakenne. Toiminta on suunnitelmallista ja kaikki lapset tasapuolisesti huomioivaa niin aamupäivällä, iltapäivällä kuin iltaisin. Vuorohoitopäiväkodissa kiinnitetään erityistä huomiota vuorovaikutussuhteisiin ja tilanteisiin, sillä ryhmätilanne on alati muuttuva. Kun vuorohoidon tarve loppuu, järjestetään lapselle päivähoitopaikka muusta päiväkotiryhmästä tai perhepäivähoidosta.

3.2.4 Avoimet varhaiskasvatuspalvelut

Avoim varhaiskasvatus on vaihtoehtoinen toimintamuoto kokopäivähoidolle. Palvelujen tavoitteena on tarjota kotihoidossa ja osapäivähoidossa oleville lapsille ja heidän perheilleen monipuolista varhaiskasvatusta yhdessä muiden lasten ja vanhempien kanssa sekä perheille kasvatuksellista tukea. Osallistuminen avoimeen varhaiskasvatustoimintaan ei vie kotihoidontukea tai Turku-lisää, mikäli tukien vaatimat ehdot täyttyvät.

Palveluvalikosta perheet voivat valita joko kunnan järjestämän tai palvelusetelillä tuetun leikkikoulun tai kerhotoiminnan. Leikkikoulutoiminta ja palvelusetelikerhot ja leikkipuistotoiminta ovat maksullisia. Avoin päiväkotitoiminta, kerhot ja seurakunnan kanssa yhteisesti järjestettävä leikkikoulu / perhekerho ja MLL:N kanssa järjestettävä perhekahvilatoiminta ovat maksuttomia. Avoimessa varhaiskasvatustoiminnassa noudatetaan Turun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaa.

Leikkipuisto

Leikkipuistotoiminta on ulkona tapahtuvaa varhaiskasvatusta 1,5–6 -vuotiaille lapsille. Toiminta tukee lapsen ensiaskeleita kodin ulkopuolella erossa omista vanhemmistaan. Lapsi saa leikin ja liikunnan kokemuksia yhdessä toisten lasten kanssa. Leikkipuistotoiminta tukee lapsen myönteistä minäkäsitystä, ilmaisu- ja vuorovaikutustaitoja sekä ajattelun kehittymistä. Lapsilähtöisyys on tärkeä periaate toimintaa suunniteltaessa. Leikkipuistossa lapsi voi ulkoilla tur-

vallisesti päivähoitotyöntekijän seurassa sekä kokea leikin ja liikunnan iloa yhdessä toisten lasten kanssa.

Leikkikoulu

Leikkikoulu on pääsääntöisesti aamupäivisin tapahtuvaa pedagogista toimintaa, jota ohjaa Turun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. Leikkikoulussa liikutaan, leikitään, askarrellaan, lauletaan ja opetellaan tärkeitä ryhmässä toimimisen taitoja. Sadut ja draama ovat myös tärkeinä osana toimintaa. Perinteiset, suomalaiset juhlat sisältyvät myös leikkikoulun toimintasuunnitelmaan. Leikkikoulussa toimitaan pienryhmissä lasten iän ja kehityksen mukaan. Toiminta on suunniteltua ja tavoitteellista lapsen kasvua ja kehitystä tukevaa. Yhteistyö vanhempien kanssa on osa arkea. Leikkikoulutoiminta on suunnattu ensisijaisesti kotona olevien vanhempien 3-5 -vuotiaille lapsille. Leikkikoulutoimintaa järjestetään sisätiloissa sekä ulkoleikkikouluina.

Avoim päiväkot

Avoimen päiväkodin ryhmässä toiminta perustuu aktiiviseen yhdessäoloon. Toiminnan sisällöllinen vastuu on lastentarhanopettajalla ja lastenhoitajilla. Lapset toimivat yhdessä vanhempiensa kanssa. Avoimen päiväkotiryhmän toiminta suunnitellaan vanhempien ja lasten esittämiensä toiveiden mukaan. Toiminta sisältää arjen yhdessäoloa, leikkiä, taito- ja taideaineita, musiikkia, liikuntaa ja retkiä lähiympäristöön. Avoin päiväkotitoiminta on perheille maksutonta.

Perheryhmä

Varhaiskasvatuksen perheryhmätoiminnan tavoitteena on yhdistää Turun kaupungin toteuttaman varhaiskasvatuksen ja lastensuojelutyön perhetyön osaamisen vahvuudet siten, että molemmat toimijat pystyvät tukemaan turkulaisia lapsiperheitä tavalla, joka on perheille merkityksellinen ja auttaa heitä suoriutumaan arkeensa sisältyvistä tehtävistä. Varhaiskasvatuksen perhetyön sisältö voidaan jakaa kahteen painopistealueeseen, ennaltaehkäisevään työhön, jossa keskeistä on vanhemmuuden tukeminen ja syrjäytymisen ehkäisy. Toinen keskeinen alue on intensiivisempi perheen tukeminen erilaisin työmenetelmin. Perheryhmätoiminnassa huomiota kiinnitetään lapsen ja vanhemman väliseen vuorovaikutukseen sekä pyritään luomaan helposti omaksuttavia vuorovaikutusmalleja. Toiminnan tavoitteena on vertaistuen lisäksi mahdollistaa sosiaalisten kontaktien ja tukiverkoston rakentaminen vanhemmille.

Varhaiskasvatuksen ja seurakunnan välinen yhteistyö

Avointa leikkikoulutoimintaa toteutetaan yhteistyössä Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän kanssa. Leikkikoulu / perhekerho ja päiväkerho pitävät sisällään toimintatuokioita ja pienen hartaushetken, joka on perheelle vapaaehtoinen. Arjessa opetellaan toisen ihmisen huomioimista, auttamista, jakamista, ihmisistä ja luonnosta välittämistä. Työntekijät ja vanhemmat sitoutuvat yhdessä kumppanuuteen lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi.

Varhaiskasvatuksen ja Mannerheimin lastensuojeluliiton välinen yhteistyö

Turun varhaiskasvatuspalvelut tekee yhteistyötä Mannerheimin lastensuojelujärjestön kanssa Perhetalo Heidekenin Perhekahvila toiminnassa tiistaisin ja torstain sekä lasten kerhotoiminnassa perjantaisin. Perhekahvilassa lastaan hoitavat vanhemmat tapaavat toisiaan ja jakavat kokemuksiaan samanlaisessa elämäntilanteessa elävien vanhempien kanssa. Lapsille järjestetään toimintaa ja tekemistä muiden lasten kanssa. Perhekahvila edistää yhteisöllisyyttä ja osallisuutta.

Kolmannen sektorin ja Turun kaupungin muiden toimijoiden tuottamat palvelut

- Seurakunnat järjestävät eripuolilla kaupunkia kerhotoimintaa 3–6 -vuotiaille lapsille, vauva- ja perhekahvilatoimintaa, perhekerhoja sekä Muskari-toimintaa.
- MLL järjestää perhekahvilatoimintaa kaikilla neljällä varhaiskasvatusalueella. Perhekeskus Marakatti toimii Perhetalo Heidekenillä
- Turun ammatti-instituutin Puuhapirtti toimii läntisellä varhaiskasvatusalueella
- Turun konservatorio järjestää musiikkileikkikoulutoimintaa eri-ikäisille lapsille
- Seikkailupuisto: lapsiperheille on tarjoilla harrastustoimintaa Seikkailupuistossa

3.2.5 Esiopetus

Esiopetus on yksi vaihe lapsen elinikäisen oppimisen polulla. Se vahvistaa lapsen varhaislapsuudessa luotuja oppimisedellytyksiä, itsetunnon kehittymistä ja kykyä toimia yhteistyössä muiden lasten kanssa. Esiopetuksen toteutuksessa opettajat ja muu henkilöstö tukevat lapsen fyysistä, psyykkistä, sosiaalista, kognitiivista ja emotionaalista kasvua ja kehitystä yhteistyössä huoltajien kanssa. Esiopetusta toteutetaan Turun kaupungin suomenkielisen esiopetuksen opetussuunnitelman kuntakohtaisen osion mukaisesti. Yhteistyötä koulun kanssa kuvataan myös Esi- ja perusopetuksen oppilashuollon strategia- ja käsikirjassa (2012).

3.3 Yksityiset varhaiskasvatuspalvelut Turussa

Yksityinen päivähoito on yksityisen yrityksen tai yhteisön tuottamaa, kaupungin valvomaa ja tukemaa päivähoitoa. Yksityinen päivähoito täydentää kaupungin kunnallisen päivähoidon palveluja. Yksityisillä palveluilla tarjotaan valintamahdollisuus vanhemmille järjestää lasten päivähoito ja esiopetus.

Turun kaupungin valvomaa ja ohjaamaa yksityistä varhaiskasvatusta järjestetään päiväkotij- ja leikkikoulutoimintana sekä ryhmäperhe- että perhepäivähoitona. Turussa on käytössä palveluseteli päiväkotij- ja leikkikoulutoiminnassa sekä yksityisen hoidon tuki päiväkotitoiminnassa ja perhepäivähoidossa. Turku tukee yksityistä varhaiskasvatusta lakisääteisen tuen lisäksi kuntalisällä. Yksityisiltä päiväkodeilta ostetaan esiopetusta tarpeen mukaan, ja tuottamiseen liittyvien edellytysten tulee täytyä.

Yksityisen varhaiskasvatuspalveluntuottajan toiminnan tulee vastata sitä tasoa, jota kunnan vastaavalta toiminnalta edellytetään. Yksityinen päivähoito on asiakkaan valitsema palvelumuoto, jonka laadun valvonnassa asiakkaalla on tärkeä rooli.

Yksityinen palveluntuottaja varmistaa toimintansa asianmukaisuuden ja laadun omavalvonnalla siten, että toiminnassa toteutuvat lainsäädännön ja valvontaohjelmien edellyttämät sekä palvelun tuottajan itse omalle toiminnalleen asettamat laatuvaatimukset.

Turku-strategia painottaa kansainvälisyyttä. Yksityinen päivähoito ja kielileikkikoulutoiminta rikastavat Turun varhaiskasvatuksen palvelutarjontaa järjestämällä englannin-, ranskan- ja venäjänkielistä varhaiskasvatusta. Turun varhaiskasvatuspalvelutarjontaa monipuolistaa yksityinen steinerpedagoginen varhaiskasvatus ja kristilliseen näkemykseen perustuva varhaiskasvatus.

4 Varhaiskasvatuksen toteuttaminen

Varhaiskasvatuksen periaatteiden mukaan lapsella on oikeus turvallisiin ihmissuhteisiin sekä turvattuun ja terveelliseen leikki- ja toimintaympäristöön. Lapsella on varhaiskasvatuksessa oikeus turvattuun kasvuun, kehittymiseen ja oppimiseen. Keskeisenä kasvatuspäämääränä on lapsen henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistäminen. Lapsen kokema turvallisuus on perustana sille, että lapsi uskaltaa yrittää uusien asioiden opettelua.

4.1 Lapsen kasvu- ja oppimisympäristö

Varhaiskasvatuksen toimintaympäristöön kuuluvat rakennetut tilat, lähiympäristö, erilaiset materiaalit ja välineet sekä psyykkiset ja sosiaaliset ympäristöt, joissa pysyvät ihmissuhteet ovat erittäin tärkeitä. Jokaisessa toimintayksikössä on turvallisuussuunnitelma, joka päivitetään vuosittain. Turussa lapsilla on mahdollisuus kokea erilaisia rakennettuja ympäristöjä sekä luonnon maastoa. Myös eri historialliset kohteet mahdollistavat tilanteita kokemuksille ja tutkimiselle, sillä yhteistyö museo- ja kulttuuritoimen (kuuluvat vuoden 2013 alusta vapaa-ajan toimialaan) kanssa on tiivistä.

4.2 Lapsen tapa toimia ja oppia

Lapsen ja lapsiryhmän keskeinen toiminta on **leikki**. Leikki on mielikuvituksellista toimintaa, jossa lapsella on mahdollisuus harjoitella oman kehityksensä kannalta tärkeitä toimintoja. Leikeissään lapsi harjoittelee ikään kuin huomaamatta aistejaan, erilaisia motorisia taitoja, tekee havaintoja, vertailee, pohtii, tutkii ja keksii uusia asioita. Lapsen oma-aloitteisen ja aktiivisen toiminnan tukeminen edistää lapsen itsetuntemusta, ja lapsi saa silloin aidon onnistumisen kokemuksen. Lapsiryhmässä lasten leikki ja muut yhteiset toiminnot kehittävät lasten sosiaalisia ja vuorovaikutustaitoja.

Lapsen suotuista kasvu- ja oppimisympäristö mahdollistaa lapselle merkitykselliset **kokemukset**. Lapsella on eri ikävaiheissa erilaisia kehityksestä ja mielenkiinnosta johtuvia tarpeita. Kasvattajan tuki ja yksityiskohtainen tieto lapsen kehityksestä auttavat lasta kehittymään omista lähtökohdistaan. Kokemuksellisuuden ja oman osallistumisensa kautta lapsi saa nauttia varhaiskasvatuksen eri sisältöalueista ja niiden tuomista erityispiirteistä sekä ilmaista itseään. Taiteellista ilmaisua kuvataan seikkaperäisemmin luvussa 4.5.4 Taide ja kulttuuri.

Tutkivan ihmettelyn kautta lapsi tyydyttää uteliaisuuttaan ja kokee osallisuutta ympärillään olevaan maailmaan ja yhteisöön. Aikuisen tehtävänä on mahdollistaa lapsille monipuolisia, lasten omaa mielenkiintoa ylläpitäviä kokemuksia ja antaa aikaa tutkimiselle ja ihmettelyle.

Liikunta, joka on yksi lapsen perustarpeista ravinnon ja levon lisäksi, toteutuu päivittäin varhaiskasvatuksessa sisällä ja ulkona. Liikkumisen ja leikin avulla harjaannutetaan lapsen fyysistä ja motorista kuntoa, liikehallintaa ja motorisia perustaitoja. Lapsen hienomotoriikka, kädentaidot sekä käden ja silmän yhteistyö kehittyvät arkipäivän toiminnoissa. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010, 13).

Varhaiskasvatuksen liikunnan suositusten (Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:17) pohjalta (vähintään 2 tuntia reipasta liikuntaa päivässä) on Turkuun laadittu kaupungin sekä alueiden liikunnan vuosisuunnitelmat, jotka ovat näkyvillä jokaisessa yksikössä. Suunnitelmaa päivitetään jokaisen toimikauden alussa. Tämä takaa liikunnan tavoitteellisuuden ja monipuolisuuden. Lasten perusmotorisia taitoja havainnoidaan (tasapainotaidot, liikkumistaidot ja käsittelytaidot) säännöllisesti. Lapsia kannustetaan omaehtoisen liikkumiseen niin sisällä ja ulkonakin liikuntavälineiden avulla, jotka ovat saatavilla vapaissa leikeissä. Turun monipuolisia liikuntapaikkoja käytetään myös hyväksi, sekä yhteistyötä tehdään Liikuntapalvelukeskuksen kanssa (liite 2).

4.3 Suunnitelmallisuus

Suunnitelmallisuuden lisäämiseksi loppuvuonna 2012 päätettiin, että varhaiskasvatuksen kehittämiskohteina olevia painopistealueita työstetään vähintään kaksi vuotta kerrallaan, jolloin esimerkiksi erilaisten menetelmien jalkauttaminen jokapäiväiseen työskentelyyn mahdollistuu. Ensimmäisiksi painopistealueiksi valittiin liikunta lapsen hyvinvoinnin tukena sekä pienryhmätoiminta.

4.3.1 Yksikön varhaiskasvatussuunnitelma

Yksikön varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvataan käytännön tasolla Turun varhaiskasvatussuunnitelman sisällöt. Yksikkökohtaisessa suunnitelmassa pystytään näin huomioimaan yksikölle ominaiset erityispiirteet ja siinä pystytään kuvaamaan esimerkiksi yhteistyö päiväkotien välillä. Yksiköiden varhaiskasvatussuunnitelmatyössä on tärkeä osallistaa myös lasten vanhemmat.

4.3.2 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on kolmiosainen kokonaisuus, joka pitää sisällään hoitosopimuksen tekemisen, lapsen hyvinvoinnin tukemisen sekä lapsen tuen tarpeen huomioimisen.

Hoitosopimuksen tekeminen

Hoitosopimukseen kirjataan lapsen päivähoitoon liittyvät viralliset asiat (esim. hoitoaika, hoitopäivien määrä), joista vanhemmat ja hoitopaikan esimies sopivat. Sopimus päivitetään tarvittaessa. Hoitosopimuskeskustelussa vanhemmat ja hoitopaikan esimies keskustelevat virallisten asioiden lisäksi lapsen varhaiskasvatuksen yhteistyökäytännöistä ja alkavasta kasvatuskumppanuudesta. Keskustelun pohjana on esite ”Lapsen päivä... hyvä päivä kaikilla”, jonka vanhemmat saavat keskustelussa. Mikäli lapsi on vain esiopetuksessa, kasvatuskumppanuuden toteuttamisesta ja yhteistyökäytännöistä sovitaan vanhempien ja esiopettajan välisessä keskustelussa.

Lapsen hyvinvoinnin tukeminen

Lapsen varhaiskasvatusta on tukemassa vanhempien ja henkilöstön välinen luottamuksellinen yhteistyö ja kasvatuskumppanuus. **Alkukeskustelu**, ensimmäinen kasvatuskeskustelu, käydään mielellään jo ennen hoitosuhteen alkua, jotta lapsen hoitopaikassa voidaan ottaa huomioon vanhempien kasvatusnäkökulmat ja asiantuntijuus omasta lapsestaan. Keskustelu käydään joko lapsen kotona tai päivähoiton tiloissa. Alkukeskustelun tavoitteena on auttaa lasta päivähoitoon aloittamisessa sekä sopia perheen ja kasvatushenkilöstön välisistä yhteistyökäytännöistä. Alkukeskustelu kirjataan (liite 5).

Tutustumisjakso päivähoitossa ennen hoitosuhteen alkua on pehmeä lasku päivähoitoon. Tutustuminen tapahtuu vanhemman kanssa hoitopaikassa sovittuina ajankohtina. Toivottavaa olisi, että lapsi yksin hoitoon jäätyään voisi ensi alkuun olla lyhyempiä hoitopäiviä. Hoitomaksut lasketaan siitä päivästä alkaen, kun lapsi jää ilman vanhempaa hoitoon.

Päivittäisten kuulumisten vaihtaminen on olennainen osa lapsen kokemusten esiintuomista ja hyvinvoinnin turvaamista.

Kasvatuskeskustelu käydään vähintään kerran vuodessa vanhempien ja kasvatushenkilöstön välillä. Keskustelussa pohditaan ja arvioidaan lapsen kokemuksia, tämän hetken tarpeita ja tulevaisuuden näkymiä, keskustellaan lapsen mielenkiinnon kohteista ja vahvuuksista sekä tarvittaessa lapsen yksilöllisen tuen ja ohjauksen tarpeesta. Erityisesti kiinnitetään huomiota lapsen kehitystä vahvistaviin myönteisiin puoliin. Myös lapsen hyvinvointiin liittyvät huolen aiheet ja ongelmat tuodaan esille mahdollisimman konkreettisina ja niihin haetaan ratkaisua yhdessä. Kasvatuskeskustelun kuluessa kuva lapsen kehityksen ominaispiirteistä täydentyy, kun vanhemmat ja kasvatushenkilöstö saavat toinen toisiltaan tietoa lapsesta. Vanhemmat ja kasvatushenkilöstö sopivat lapsen parhaaksi tehtävästä yhteistyöstä ja toisiaan täydentävästä työnjaosta lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamisessa. Keskustelut kirjataan Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma –lomakkeelle. Lomake siirtyy yksiköiden sisällä ja esiopetukseen lapsen siirtyessä hoitopaikasta toiseen.

Kasvun kansio on lapsen oma kansio. Siihen tallentuvat muistijäljet lapsen toimista päivähoitoarjessa.

Muuta yhteistyötä vanhemmat ja kasvatushenkilöstö tekevät lapsen tarpeiden mukaan. Keskustelut kirjataan tarpeen mukaan.

Tuen tarpeen huomioiminen

Varhaiskasvatuksessa on otettu käyttöön yleisen, tehostetun ja erityisen tuen malli (YTE). Malli on avattu kappaleessa 5 Kolmiportainen tuki varhaiskasvatuksessa (sivulla 32).

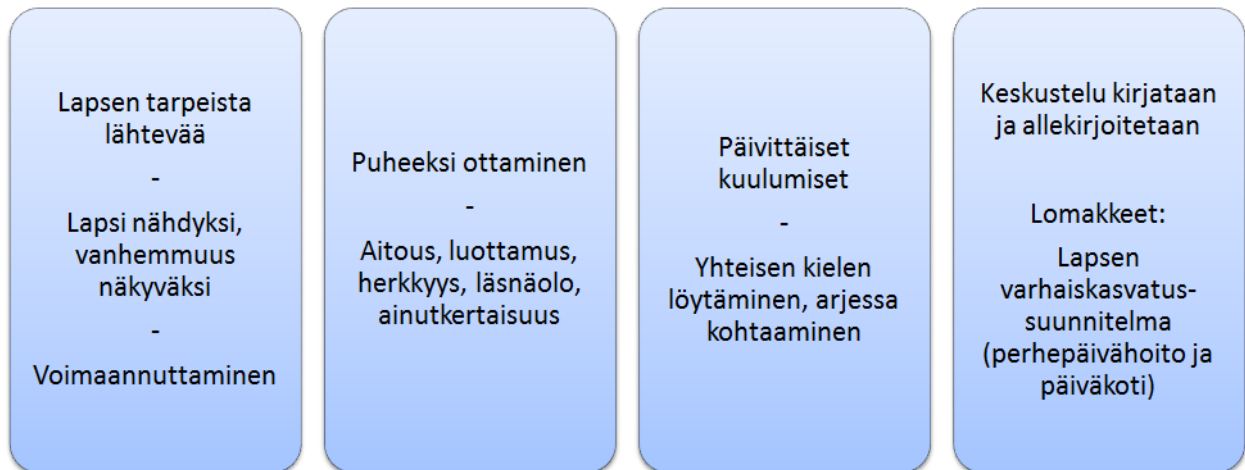

KUVIO 6. Kuvaus päivähoiton aloitukseen liittyvistä elementeistä.

KUVIO 7. Kuvaus tutustumisjaksoon liittyvistä elementeistä.

Kasvatuskeskustelut

KUVIO 8. Kuvaus kasvatuskeskusteluihin liittyvistä elementeistä.

Lapsen ääni

Kasvun kansio

Jatkuva havainnointi

KUVIO 9. Kuvaus lapsen äänen kuulumisesta varhaiskasvatuksessa.

4.3.3 Ryhmän varhaiskasvatussuunnitelma

Ryhmän varhaiskasvatussuunnitelma (liite 4) tehdään, kun toiminta on alkanut ja ryhmän lapsiin on tutustuttu. Näin pystytään miettimään ryhmän toiminnan kannalta tärkeät ja huomioon otettavat seikat. Ryhmän varhaiskasvatussuunnitelma on väline, jossa kuvataan pedagogiikan toteuttamispyrkimykset ryhmätasolla.

4.4 Kielen merkitys varhaiskasvatuksessa

Lapsen kielelliset valmiudet kehittyvät vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Turvallinen ja kiireetön ilmapiiri edesauttaa lapsen itseilmaisua ja sitä kautta kielen oppimista. Oppiessaan äidinkielen lapsi samalla oppii kieleen sitoutuneen kulttuuriperinnön. Kasvatushenkilöstö siirtää lapsille kulttuuriperintöä mm. lorujen, kansansatujen, perinneleikkien ja –laulujen avulla. Myös rytmillä, melodialla ja liikkeellä on tärkeä osuus lapsen kielellisessä kehityksessä. Tiivis yhteistyö neuvolan kanssa edesauttaa ennaltaehkäisevästi, mikäli tarpeeksi aikaisessa vaiheessa havaitaan lapsen tuen tarve kielen kehitykseen liittyvissä asioissa. Kielen kehitystä arvioidaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa, ”Selvitys lapsen päivähoitotilanteesta” – lomakkeessa sekä ”Suomenkielen seurantalomake päiväkodissa”. Turussa kaksikielisyys ja monikulttuurisuus tuovat oman lisänsä lapsen äidinkielen tukemiseen.

4.5 Sisällölliset lähestymistavat eli orientaatiot

Sisällölliset lähestymistavat harvoin esiintyvät yksinään, vaan puhutaan ns. eheyttävästä varhaiskasvatussuunnitelmasta, jolloin ne otetaan huomioon toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa osana käsiteltävää teemaa. Yksikön varhaiskasvatussuunnitelmassa tulee kuvata valmius lasten esiin nostamien aiheiden käsittelemiseksi. Yksikön toimintakulttuuri muotoutuu siitä, miten **eri toiminnalliset lähtökohdat toteutetaan arkipäivässä**. Toiminnassa otetaan joustavasti huomioon yksilö- ja ryhmätason näkökulma, lapsesta lähtevän ja aikuisesta lähtevän toiminnan näkökulma sekä järjestetyn toiminnan ja tilanteesta nousevan spontaanin toiminnan näkökulma.

4.5.1 Matematiikka ja looginen ajattelu

Leikkiessään lapsi kohtaa matemaattisia ongelmia, tällöin esimerkiksi pelit ja luokittelu tukevat hyvin lapsen matemaattisen ajattelun kehittymistä. Luvut ja niitä vastaavat lukumäärät voidaan nähdä kulttuurisina välineinä vastaavalla tavalla kuin puhuttu kieli, ja niihin kiinnitetään huomiota arjen tilanteissa. Aikuisen tehtävänä on huomata lapsen kehitysvaihe ja luoda tilanteita, joissa ihmettelylle ja päättelylle on aikaa.

4.5.2 Luonto ja ympäristö

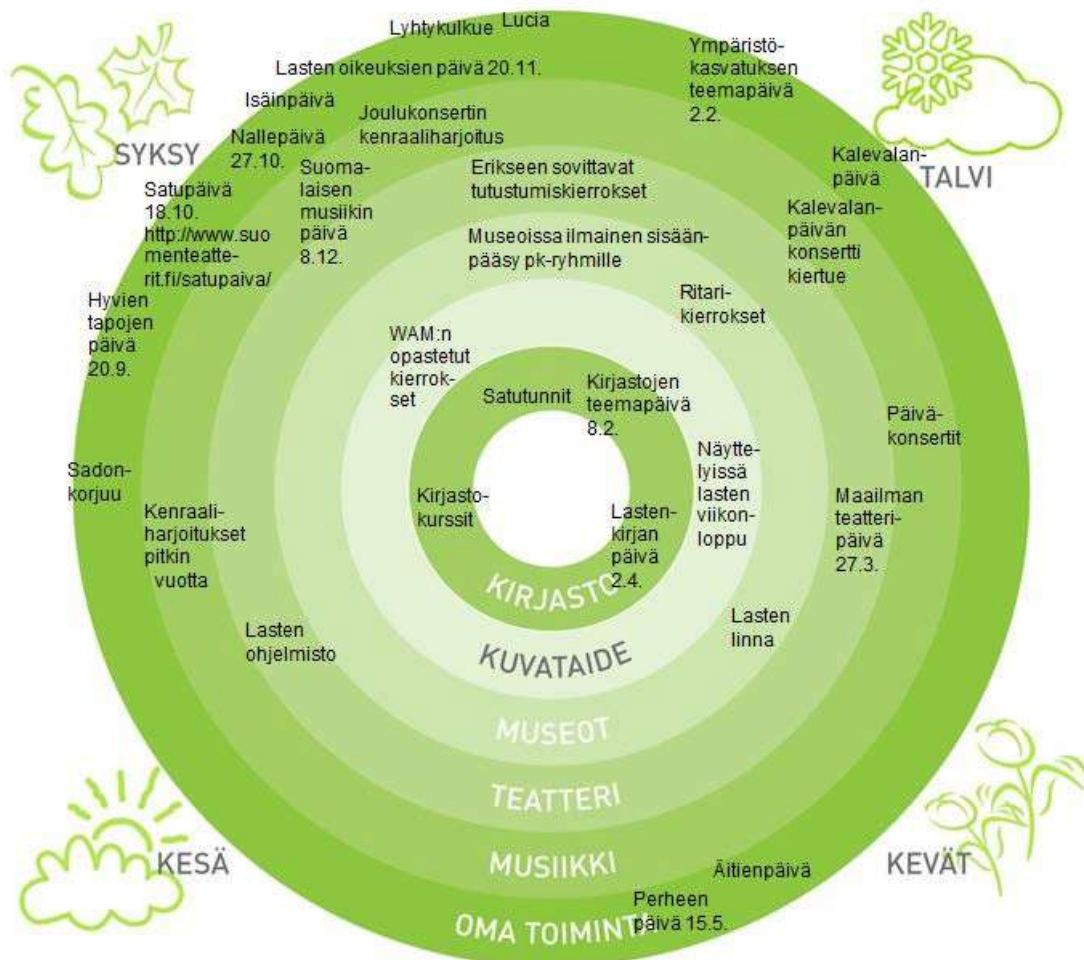
Luonnossa havaittavat ilmiöt, eliöt ja kasvit tarjoavat lapselle mielenkiintoisen ja konkreettisen tutkimuskohteen. Tavoitteena on muodostaa myönteinen ja kunnioittava suhde luontoon kestävän kehityksen näkökulmaa unohtamatta. Retket lähiympäristöön tarjoavat lapselle elämyksiä, joiden kautta lapsen oma luontosuhde sekä suhde rakennettuun ja historialliseen ympäristöön syntyy.

4.5.3 Historia ja yhteiskunta

Lapsen aikakäsitys kehittyy konkreettisten asioiden välityksellä. Tällöin lapsen kuvaa menneisyydestä lähdetään rakentamaan lapsen omasta kasvuympäristöstä ja perheestä käsin. Tavoitteena on, että lapsi löytää oman paikkansa suomalaisessa kulttuurissa. Yksikköjen varhaiskasvatuksen toteuttamisessa otetaan huomioon nykykäytäntöjen taustalla olevat perinteet ja tavat. Keskeisimpiä näistä ovat vuoden kiertoon liittyvät juhla- ja merkkipäivät ja niiden viettoon sisältyvät perinteet.

4.5.4 Taide ja kulttuuri

Taiteeseen ja kulttuuriin liittyvät asiat on tässä kuvattu vuosikellon mukaisesti. Esimerkkinä kulttuuritoimialan tarjonnasta varhaiskasvatukseen saa hyvän käsityksen liitteestä 3. Yksikön varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvataan konkreettinen toiminta ja yhteistyö yksikötasolla.

KUVIO 10. Kulttuurin vuosikello.

4.5.5 Etiikka

Lasten kanssa toimiessa eettisiin kysymyksiin törmätään arjen tilanteissa. Aikuinen antaa tilaa lapsen ihmettelulle ja auttaa lapsen moraalien kehittymistä. Lasten jokapäiväinen elämä sisältää tilanteita ja tapahtumia, joita voidaan käsitellä oikean ja väärän, hyvän ja pahan, totuuden ja valheen näkökulmista. Kasvattajat luovat turvallisen, kannustavan ja hyväksyvän ilmapiirin, jossa voidaan tarkastella lasta kiinnostavia eettisiä kysymyksiä. Aloituskeskustelussa ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa kasvattajat keskustelevat perheen arvoista yhdessä vanhempien kanssa kunnioittaen perheiden yksilöllisyyttä.

4.5.6 Uskonto ja elämänkatsomus

Varhaiskasvatuksen uskonnollis-katsomuksellisen orientaation ytimen muodostavat uskonnolliset, hengelliset ja henkiset asiat ja ilmiöt. Lapsen oman uskonnon tai katsomuksen perinteeseen sekä tapoihin ja käytäntöihin perehdytään. Lapselle tarjotaan mahdollisuus hiljaisuuteen ja ihmettelyyn, kyselemiseen ja pohdintaan. Maahanmuuton ja kansainvälistymisen seurauksena erilaiset uskonnot ja katsomukset ovat joka päivä läsnä turkulaisessa päivähoitossa. Jokaisen lapsen tulee voida tuntea, että hänen uskonnollista tai muuta katsomuksellista taustaansa kunnioitetaan. Lapsia lähellä olevien erilaisten uskontojen ja katsomusten tapoihin tutustutaan ja niitä kunnioitetaan. Lapsen omassa varhaiskasvatussuunnitelmassa sovitaan vanhempien kanssa yhdessä siitä, miten lapsi tutustuu uskonnollisiin kysymyksiin ja mitä uskontokasvatus hänen lapsensa kohdalla merkitsee.

Turun ja Kaarinan päivähoidon henkilöstö on yhdessä Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän kanssa tehnyt oppaan ”Päivähoidon uskontokasvatus. Onks enkeleitä olemas? Näkökulmia päivähoidon uskontokasvatukseen.” Oppaan tarkoituksena on esitellä, mitä uskontokasvatuksella tarkoitetaan, olla apuna päivähoidon uskontokasvatuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa, olla tukena vanhempien ja päivähoidon henkilöstön välisissä keskusteluissa ja helpottaa yhteistyötä eri tahojen välillä.

Yksikkötasolla kuvataan yksikön uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio käytännön tasolla.

4.5.7 Mediakasvatus

Mediakasvatuksen perusteita on kuvattu Stakesin ja Opetusministeriön Mediamuffinssi –hankkeessa ”Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa” (2008). Edellä mainitun lähteen mukaan mediakasvatusta voidaan tarkastella neljästä eri näkökulmasta:

- taidekasvatuksellinen
- teknologiakasvatuksellinen
- yhteiskunta- ja kulttuurikriittinen
- suojelullinen näkökulma

Turussa taidekasvatuksellinen näkökulma pitää sisällään esimerkiksi yhteistyön kulttuuritoimen kanssa, dokumentoinnin, lapsen kasvun kansion, omat esitykset, spontaanit esitykset ja musiikin. Teknologiakasvatukselliseen näkökulmaan liittyen Turun varhaiskasvatus on ollut mukana Molla-hankkeessa (blog.edu.turku.fi/molla), jossa on selvitetty tieto- ja viestintätekniiikan käytön mahdollisuuksia esikoululaisten lukemaan, kirjoittamaan ja laskemaan oppimisen apuna. Kasvatus- ja opetustoimen (2012) Tieto- ja viestintätekniiikan opetuskäytön suunnitelma vuosille 2012–2016 (edu.turku.fi/tvt/.) huomioi varhaiskasvatuksen omine erityispiirteineen. Myös lasten opastaminen erilaisten välineiden käyttämiseen kuuluu teknologiakasvatukseen. Lapsen osallisuuden lisäämisessä tulee kiinnittää huomio aikuisten koulutukseen, jolloin asenne ”lapset hajottavat” kääntyy molempia osapuolia kannattavaksi yhteiseksi tekemiseksi.

Mediakasvatuksessa on tärkeää sääntöjen luominen yhdessä lapsen kanssa ikätasoa vastaavaksi. Näin lapsen kanssa keskustellen osoitetaan arvostusta, ei arvostelua. Saduttaminen ja satujen nauhoittaminen tai ylös kirjaaminen tuovat aikuiselle tärkeää tietoa lapsen kehitysvaiheesta. On myös tärkeää pohtia lapsen kanssa, mikä on totta ja mikä tarua. Näin lapsen kriittinen medialukutaito kehittyy. Suojelullinen näkökulma kiinnittää aikuisen huomion siihen, minkälaisia mainoksia lapset näkevät, millaista musiikkia kuunnellaan sekä miten radio ja televisio ovat läsnä lapsen arjessa. Tästä näkökulmasta voidaan myös tarkastella sitä, näkeekö tai kuuleeko lapsi vanhempansa tai sisaruksensa työskentelevän tietokoneella tai puhumassa puhelimella. Lisätietoa ja vinkkejä esimerkiksi sivuilta www.mediakasvatus.fi tai www.mediametka.fi.

Aikuisten arki niin kotona kuin töissä on täynnä mediaa, joka pitää meitä lujasti otteessaan. Seuraavaan taulukkoon on kirjattu asioita, joilla voimme edesauttaa meille kaikille tärkeän ih-

misen, lapsen, onnistumista ”mediamaailmassa” (Suoninen & Forssell 2012, arkitoimintapedagogiikka).

Taulukko 1. Media lapsen elämässä ikävuosittain

1-2 –vuotias	<ul style="list-style-type: none"> - värikkäät kuvat ja äänet kiinnostavat, mutta huolehdi siitä, että televisio ei ole jatkuvasti päällä - valokuvien katselu on mukavaa puuhaa, näin lapsi oppii tunnistamaan/ nimeämään sukulaiset ja tuttavat, vaikkei heitä useasti näkisikään
2-3 –vuotias	<ul style="list-style-type: none"> - lasta kiinnostavat oman käden jäljet, piirtäminen ja maalaaminen on mieluista - teatteriesitykset tai elokuvissa käynti on usein tämän ikäiselle vielä liian vaativaa – pitkä paikallaan istuminen voi olla turhauttavaa
3-4 –vuotias	<ul style="list-style-type: none"> - ruoki lapsen mielikuvitusta, rohkaise itseilmaisuuksiin - leikki on lapsen tapa käsitellä ja tulkita ympäröivää maailmaa, aineksia löytyy usein myös mediasta - lapsen suhde mediaan on kokeilevaa ja leikinomaista, muttei saa viedä aikaa varsinaiselta leikiltä - pidä kiinni asettamistasi aikarajoituksista - käykää teatterissa tai vaikkapa museoissa, visuaalisesti innostava ympäristö ruokkii mielikuvitusta - koti ja tavallinen arki on pääsääntöisesti riittävä virikeympäristö kasvavalle lapselle
4-5 –vuotias	<ul style="list-style-type: none"> - prinsessa- ja prinssileikit kiinnostavat, varhainen sukupuoli-identiteetti kehittyy kokemusten, mutta myös mediasta saatujen mallien kautta - mediamöröt, eli media-aiheiset painajaiset ovat hyvin yleisiä - sijoita tietokone niin, että näet mitä lapsi pelaa tai katselee - harrastakaa yhdessä: uinti, sienestys tai vaikka lintubongaus ovat hauskoja puuhia
5-6 –vuotias	<ul style="list-style-type: none"> - lapsi erottaa jo paremmin faktan fiktiosta, mutta jotkut median tarjoamista tarinoista ovat edelleen kovin toden tuntuksia - rohkaise lasta esiintymään, järjestäkää vaikka teatteriesitys - lukekaa yhdessä mielenkiintoisia kirjoja ja kirjaa ylös lapsen omia kertomuksia ja tarinoita; aikuisen huomio ja arvostus saa lapsen tuntemaan olevansa tärkeä ja rakastettu - kotona: tutustukaa internetiin yhdessä, sopikaa sallituista peleistä ja sivustoista; lapsilukko estää pääsyn sopimattomille sivustoille, muttei korvaa vanhemman läsnäoloa - jutelkaa yhdessä median tuomista ajatuksista ja kysymyksistä, selvittäkää yhdessä, jos jokin vaivaa mieltä

4.5.8 Globaalikasvatus

Globaalikasvatuksen tehtävä on avata ihmisten silmät ja mieli maailman erilaisille todellisuuksille sekä herättää heissä halu rakentaa oikeudenmukaisempaa, tasa-arvoisempaa ja ihmisoikeuksia kunnioittavaa maailmaa.

Maastrichtin kansainvälisyyskasvatuksen julistus 2002 löytyy linkistä <http://www.coe.int/t/dg4/nscentre/GE/GE-Guidelines/GEgs-app1.pdf>

Maastrichtin kansainvälisyyskasvatuksen julistus 2002 mukaan globaalikasvatuksen viisi kenttää ovat:

1. Ihmisoikeudet (YK:n ihmisoikeusjulistus, Lasten oikeudet, yhdenvertaisuus)
2. Rauhan edistäminen ja konfliktien ehkäisy (arjen ristiriitatilanteet, maailman konfliktit ja rauhan rakentaminen)
3. Kehityspolitiikka (kehitysyhteistyö, reilu kauppa, maailmanlaajuinen tasa-arvo, demokratia, media)
4. Monikulttuurisuus (interkulttuurinen kompetenssi, maahanmuuttajuus, suomalaiset kulttuurivähemmistöt)
5. Kestävä kehitys (ympäristökasvatus, vastuullinen kuluttaminen, ilmastonmuutos)

Maailmankansalaisen taidot pitävät sisällään seuraavia elementtejä:

kriittinen ajattelu, yhteistyö, vuoropuhelu, kunnioittava kuuntelu, avoimuus, suvaitsevaisuus, erilaisten näkökulmien ottaminen, yhdessä tekeminen, kaikkien osallistuminen, empatia, dialogi ja vuoropuhelu, itsevarmuus, itsensä arvostaminen, epävarmuuden ja ristiriitaisuuksien sietäminen, alttius konfliktien välttämiseen ja sovitteluun, luovuus, tutkiminen ja uteliaisuus, päätösten tekeminen.

Gloaalikasvatusta tuetaan Turussa erilaisin koulutuksin sekä yksiköihin lainattavissa olevien materiaalien avulla. Gloaalikasvatus on sidoksissa tässä varhaiskasvatussuunnitelmassa muissa kohdissa avattuihin monikulttuurisuuden (luku 6), kestävän kehityksen (luku 4.7) sekä kasvatuskumppanuuden (luku 2.3) teemoihin.

Lisätietoa verkossa www.maailmankoulu.fi .

4.5.9 Ruokakasvatus Turun varhaiskasvatuksessa

Turussa ruokakasvatus on osa laajempaa kehittämistyötä, jonka avulla vahvistetaan suomalaista ruokakulttuurin tuntemusta asiakasperheille. Aistien avulla tutustutaan erityisesti erilaisiin suomalaisiin marjoihin ja kasviksiin. Tavoitteena on myös osallistaa lapsia aktiivisempaan rooliin jokapäiväisessä ruokailussa (esim. salaattien valmistaminen, annostelu, voileivän tekeminen, pienryhmätoiminta, vuorovaikutukseen ohjaaminen) siten, että **ruokailo** on osa rauhallista ruokailuhetkeä. Tämä näkyy ruuasta puhumisessa, maistamaan rohkaisemisessa ja eri aistien avulla saatavien kokemusten lisäämisessä. Erittäin tärkeä osa ruokakasvatusmenetelmää on kasvatuskumppanuus - lapsen kokemusten jakaminen vanhempien kanssa ja vanhempien tukeminen monipuolisessa ruokakasvatuksessa myös kotona.

Ruokakasvatusmenetelmä haastaa kasvattajat pohtimaan omia asenteitaan. Hyvä ruokailuhetki koostuu erilaisista asioista: otetaan huomioon ruokailun fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja kulttuurinen kokonaisuus. Lapselle on myös taattava vasta kehittymässä oleva ruokiin liittyvä käsite- ja arvomaailman moninaisuus. Lapsille ruoka on tässä ja nyt, aistittavissa ja havaittavissa, tunnettavissa ja koettavissa. Läheisesti ruokakasvatukseen liittyvät hygieniasiat sekä kestävä kehitys.

Käytännön vinkkejä ruokailon saavuttamiseksi (vuorovaikutuksen merkitys):

- lapsen nälän huomioiminen jo ruokaa jaettaessa
- ei valmiita annoksia pöytään
- kiireettömyys
- riittävän pienet annokset (lisää saa aina)
- annoksen selkeä asetteleminen lautaselle
- annetaan maistainen, mikäli ruoka ei ole lapselle mieluisaa, ei kuitenkaan maistamispakkoa, lasta houkutellaan tutustumaan ruoka-aineisiin
- ruoan raekoon huomioiminen lapsen ikätason mukaan
- leivällä ei ole tarkoitus täyttää vatsaa
- hyvän lautasmallin toteutuminen
- ruokalappujen käyttäminen pienimmillä, miten ne asetellaan
- lapsille sopivien ruokailuvälineiden käyttäminen, totuttelu haarukkaan ja veitseen
- yksi aikuinen huolehtii jakamisesta
- aikuiset syövät lasten pöydissä
- aikuinen keskustelee oman pöydän lasten kanssa (keskustelun herättely, kysymyksiin/aloitteisiin vastaaminen, ei kommentoida toisiin pöytiin, huomioidaan myös hitaammat lapset, ohjataan lasta läheltä)
- mahdollisuus ruokailun porrastamiseen (odotteluajat ruokapöydässä vähenevät)
- jakotilojen käyttäminen
- rauhottomuuden välttäminen (turha liikenne pois ruokailun aikana, milloin lapset vievät ja hakevat tavaroita itsenäisesti, miten leivät ja pastillit on sijoitettu, aikuisten liikkuminen ruokailun aikana)
- hyvät tavat (toimintamallien opastaminen esim. kiitettäessä, istuma-asennon merkitys)

RUOKAKASVATUS TURUN KAUPUNGISSA

MITA SISALTTAA?

LAPSEN KANNUSTAMINEN JA ROHKEUS MAISTAMISEEN

LISUKKEENA

- tapahtumat
- juhlat
- retket

JOKAPÄIVÄNEN TOIMINTA

- vasun sisältöalueet
- lapselle ominainen tapa toimia
- ruokatavat, pöydässä käyttäytyminen
- hygienia
- ruokakeskustelut
- pöydän kattaminen
- pikkuapulaisen tehtävät
- sisältöalueiden yhdistäminen ruokakasvatukseen (esim. tunnustelu-pussit, pihasuunnistukset, kuvallinen ilmaisu, ruokaan liittyvät muut materiaalit...)

MITEN "SI(ELLAAN)?"

Esimerkkeinä

- näkö: värit, muodot, kattaus, määrä
- kuulo: ruoanvalmistuksen äänet, pureskelun äänet
- haju: ruoan tuoksu, sanavaraston rikastuttaminen
- maku: erilaiset maut, "sanoittaminen"
- tunto: kuuma, kylmä, kova, pehmeä

VHJEISTVO

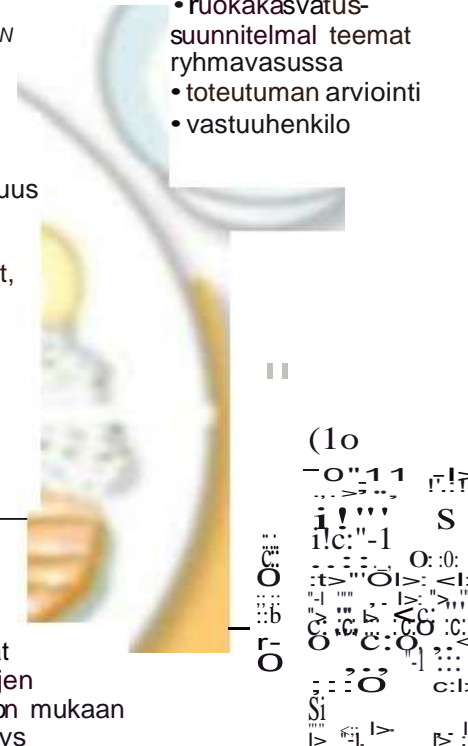
- kasvatuskumppanuus vanhempien kanssa
- tiivis yhteistyö keittioon (ruokalistat, yhteisistä asioista sopiminen, tarjoilut, raaka-aineet)
- yhteistyö muiden tahojen kanssa

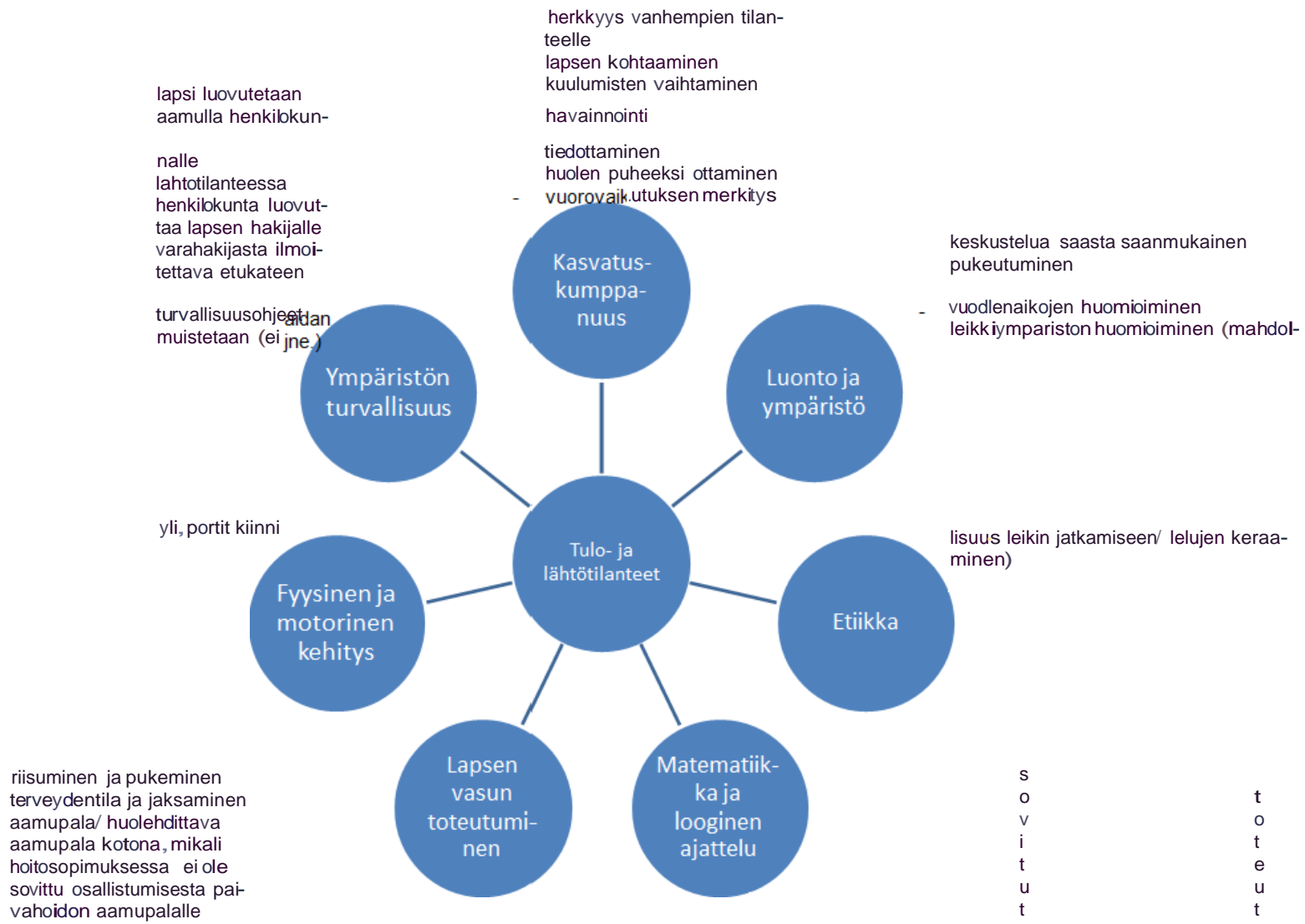
HUOMIOITAVAA

- vuosittaiset teemat
- kognitiivisten taitojen kehittäminen ikätason mukaan
- ympäristön merkitys
- ruoan alkuperään ja valmistusprosessiin tutustuminen

MITEN TOTEUTETAAN?

- ruokakasvatussuunnitelmat teemat ryhmätyöissä
- toteutumisen arviointi
- vastuhenkilö

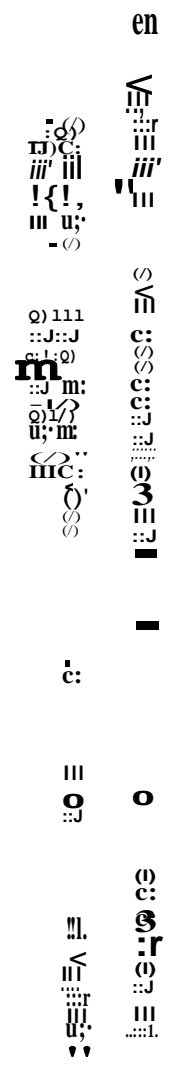

s
o
v
i
t
u
t
a
s
i
a
t
t

t
o
t
e
u
t
u
v
a
t
(

h
a
k
u
a
j
a
t
y
m
-

keskusteluajasta
sopiminen tarvittaessa

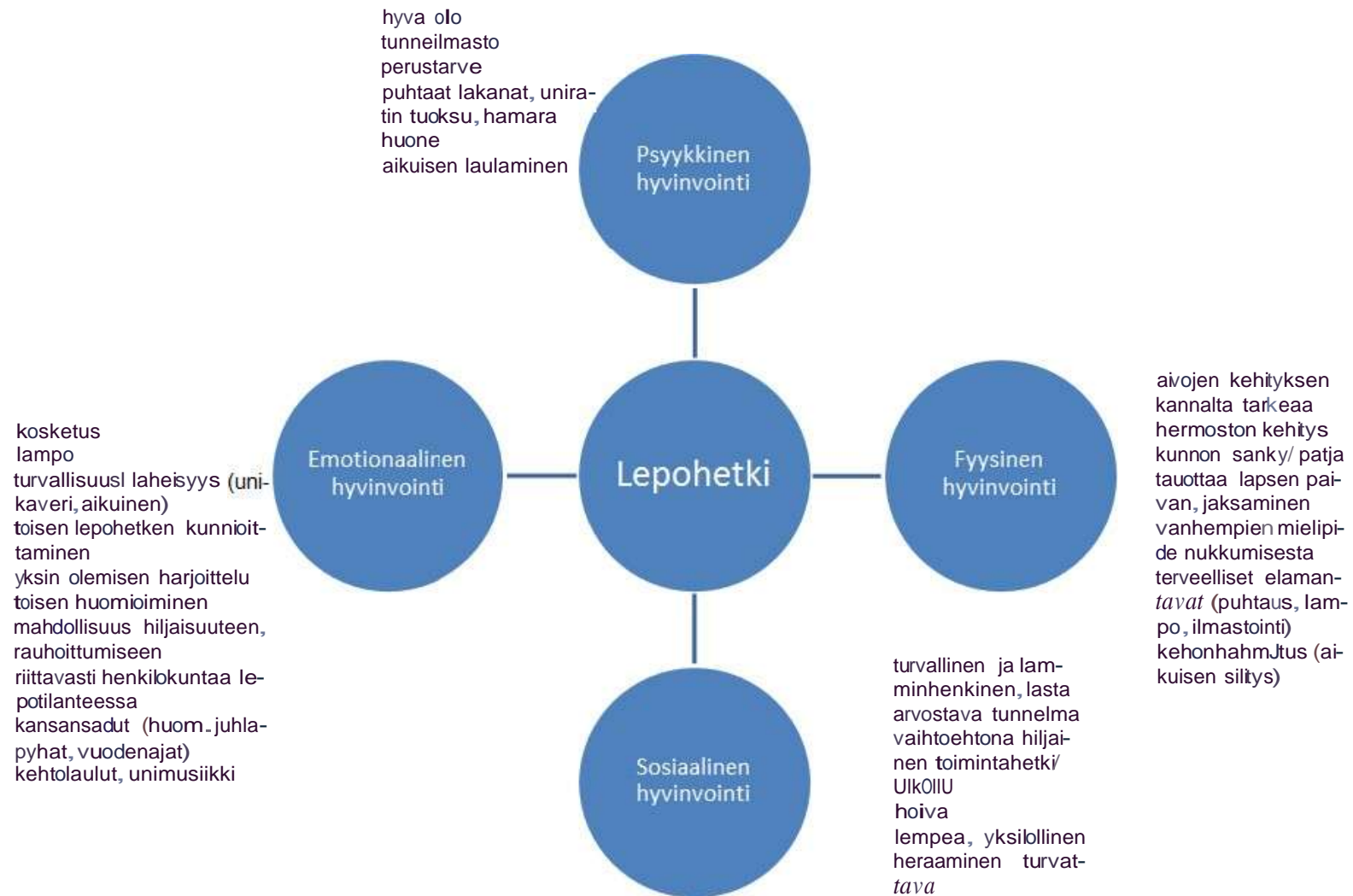
KUVIO 12. Varhaiskasvatussuunnitelman toteutuminen tulo- ja lahtotilanteissa.

aikakasite
vuorokaudenajat

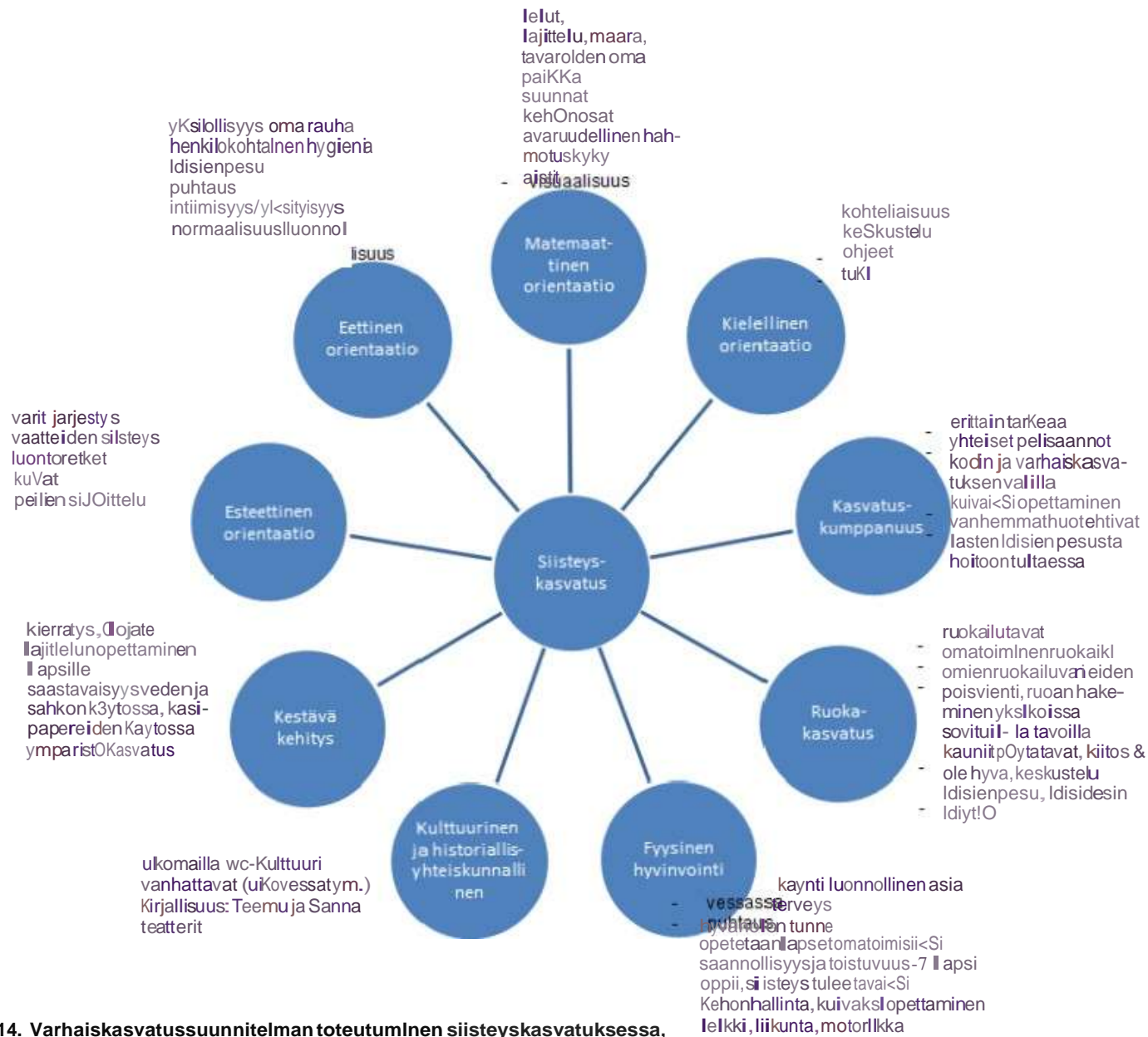
käytostavat
tervehtiminen
tunnetila, lapsen tukeminen
erotilanteissa
huomioiminen
ohduttaminen
kiireettomyys, rauha
tilanteen huomioiminen
(mihin lapsen tuo ja mistä
hakee)

III (0
!!! :J
c: III
o: :J
o: :J
c: :J
c: :J
c: :J
o) 3
!!! :J
a- :J
c: :J
c: :J
la, :J
III o
III o
01
..... T

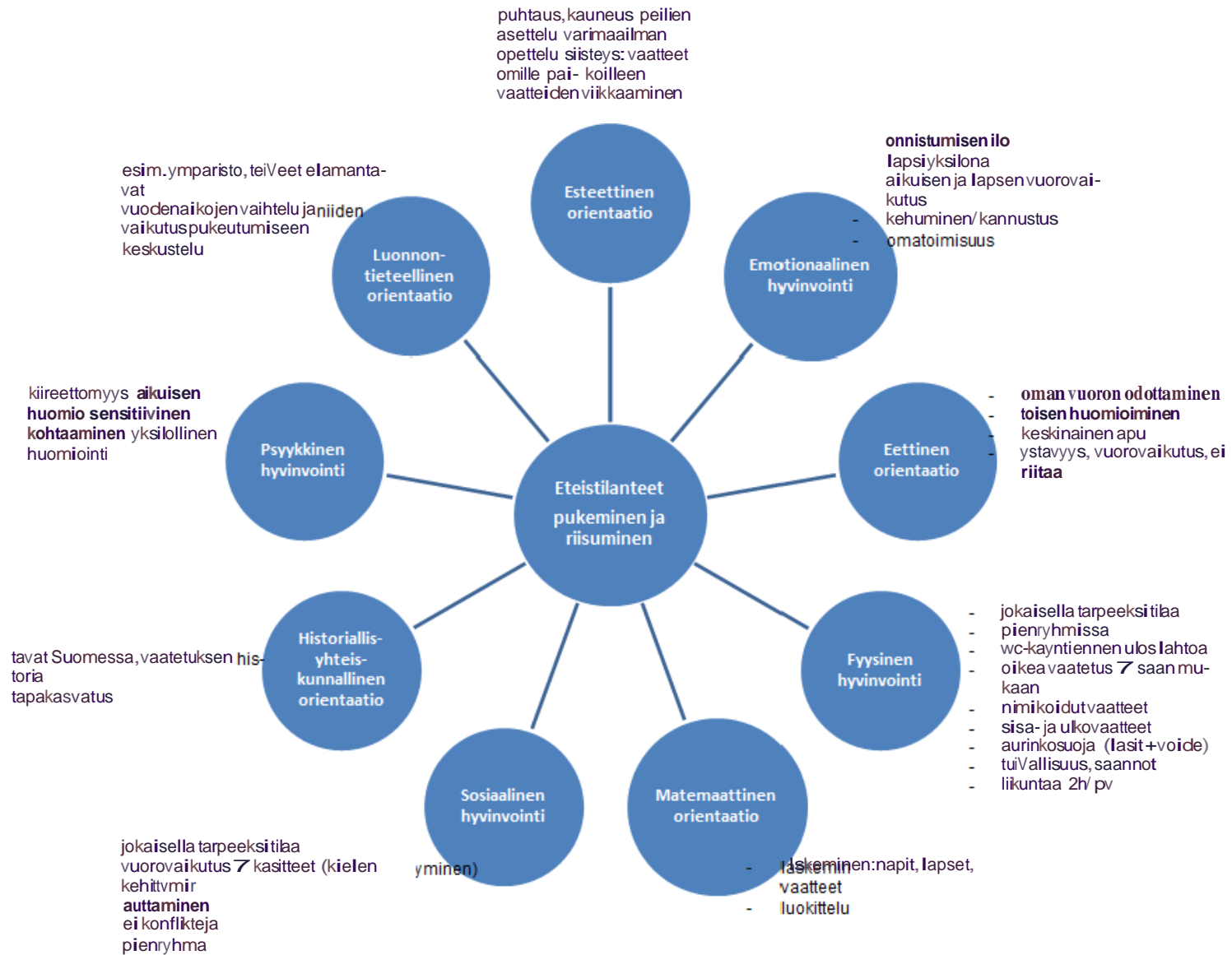
2
"0
III
9

KUVIO 13. Varhaiskasvatussuunnitelman toteutuminen lepohetkissa.

KUVIO 14. Varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisen siisteyskasvatuksessa,

KUVIO 15. Varhaiskasvatuksen toteutuminen etEistilanteissa.

4.7 Kestävä kehitys

“Kestävä kehitys on kehitystä, joka tyydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa.”

–Brundtlandin komission määritelmä teoksesta Yhteinen tulevaisuutemme, 1987 –

Kestävän kehityksen voi tiivistetysti ilmaista seuraavasti: eletään siten, että myös tulevilla sukupolvilla on hyvät elämisen edellytykset. Kestävä kehitys muodostuu ekologisesta, taloudellisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta kestävydestä. **Ekologisesti kestävä kehitys** tarkoittaa luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä ja ihmisten taloudellisen ja aineellisen toiminnan sopeuttamista maapallon luonnonvaroihin ja luonnon sietokykyyn. **Taloudellinen kestävyys** tarkoittaa tasapainoista kasvua, joka ei perustu velkaantumiseen tai luonnonvarojen hävittämiseen. Taloudellisesti kestävä kehitys edellyttää, että tavarat ja palvelut voidaan maailmanlaajuisesti tarjota nykyistä vähemmän ympäristöä rasittaen sekä käyttämällä säästämällä luonnonvaroja ja energiaa. **Sosiaalisesti kestävä kehitys** turvaa kaikkien ihmisten tasa-arvon, hyvinvoinnin ja osallisuuden. **Kulttuurinen kestävä kehitys** mahdollistaa vapaan henkisen toiminnan, eettisen kasvun sekä kulttuurien moninaisen säilymisen ja kehittymisen sukupolvesta toiseen. Kulttuurisesti kestävässä yhteiskunnassa tuetaan erilaisten kulttuuristen ryhmien identiteettiä ja elinvoimaisuutta, vahvistetaan kansanperinnettä sekä hoidetaan ja ylläpidetään kulttuurihistoriallisesti arvokkaita rakennuksia ja elinympäristöjä.

Kestävän kehityksen kasvatus ja ympäristökasvatus ovat suomenkielisinä rinnakkaiset käsitteet, joiden tavoitteet ovat samanlaiset, mutta joiden painotuksissa voi esiintyä eroja. Kestävän kehityksen kasvatus -käsitteen käyttö tuo selkeämmin esiin kaikki kestävä kehityksen ulottuvuudet. Ympäristökasvatus-käsitettä käytettäessä painotetaan erityisesti kestävä kehityksen ekologista ulottuvuutta.

Turun kestävä kehityksen ohjelmaa ohjaavat Turku strategia sekä muut merkittävät strategiat. Turun kaupungin kestävä kehityksen ohjelma on koko kaupungin toimeenpanoväline kohti kestävä kehitystä ja osa ympäristöjohtamisjärjestelmää. Se toimii poikkihallinnollisena ohjaustryökaluna hallintokuntien omille toimintaohjelmille.

Kestävän kehityksen päätavoitteet:

- Kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen
- Luonnon ja kulttuuriympäristön monimuotoisuuden suojeleminen ja yhdistäminen näkyväksi osaksi asuinympäristön laatu- ja vetovoimatekijöitä
- Kuntalaisten osallistumisen, omaehtoisen toiminnan ja kumppanuuden sekä aluetyön vahvistaminen
- Kokonaisvaltainen elämänhallinnan tukeminen
- Asuinalueiden monipuolisuuden, esteettömyyden ja viihtyvyyden parantaminen
- Oppimis- ja kehittämisprosessien vahvistaminen lisäämään kykyä kohdata kestävä kehityksen mukanaan tuomia muutoksia

4.7.1 Ekotuki

Ekotukitoiminta on ympäristövastuullisuutta edistävä toimintamalli, jota toteutetaan työyksiköihin nimettävien ja koulutettavien ekotukihenkilöiden avulla. Ekotukihenkilön tehtävänä on erityisesti kannustaa ja opastaa työtovereitaan ympäristötyöhön. Turussa tavoitteena on kouluttaa vähintään yksi ekotukihenkilö jokaiseen kooltaan merkittävään toiminnalliseen hallintokunnan ja liikelaitoksen yksikköön vuoden 2013 loppuun mennessä. Konkreettisia toiminnan painopistealueita ovat energiaan, liikkumiseen, materiaaleihin ja toimintakulttuurin liittyvät toimenpiteet.

4.7.2 Kestävä kehitys sivistystoimialalla

Vastuullisuus sekä tasa-arvoisuus ja oikeudenmukaisuus ovat Turun sivistystoimialan arvoja. Näistä vastuullisuus sisältää sosiaalisen, kulttuurisen, ekologisen ja taloudellisen kestävyuden. Varhaiskasvatus on lapselle tärkeä oppimisympäristö. Kestävä kehitys kuuluu opetussuunnitelmiin ja sen on tultava esille kaikissa oppiaineissa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lasten kasvua kestäväan elämäntapaan. Kestävän elämäntavan opettelu jo varhaiskasvatuksessa vaikuttaa pitkälle tulevaisuuteen. Lapsista kehittyy ympäristöstä ja kanssaihmisistä vastuuta kantavia kansalaisia, jotka osaavat ottaa kestäväan kehityksen huomioon arjen valinnoissaan ja työssään. Ympäristökasvatusta ei voida nähdä erillisenä osana muuta kasvatusta. Se on osa jokapäiväistä elämää. Kestävän kehityksen tuominen osaksi varhaiskasvatuksen toimintaa ei vaadi mullistavia muutoksia. Päivähoitoikäisten lasten kohdalla korostuvat konkreettiset asiat, kuten kavereista huolehtiminen, lähiympäristön tutkiminen, kestävämpien arkiikäytäntöjen ja vastuun oppiminen. Varhaiskasvatuksen arki ja toiminta järjestetään siten, että ympäristöä kuormitetaan mahdollisimman vähän ja että lapset pääsevät osallistumaan päätöksentekoon ja toiminnan suunnitteluun.

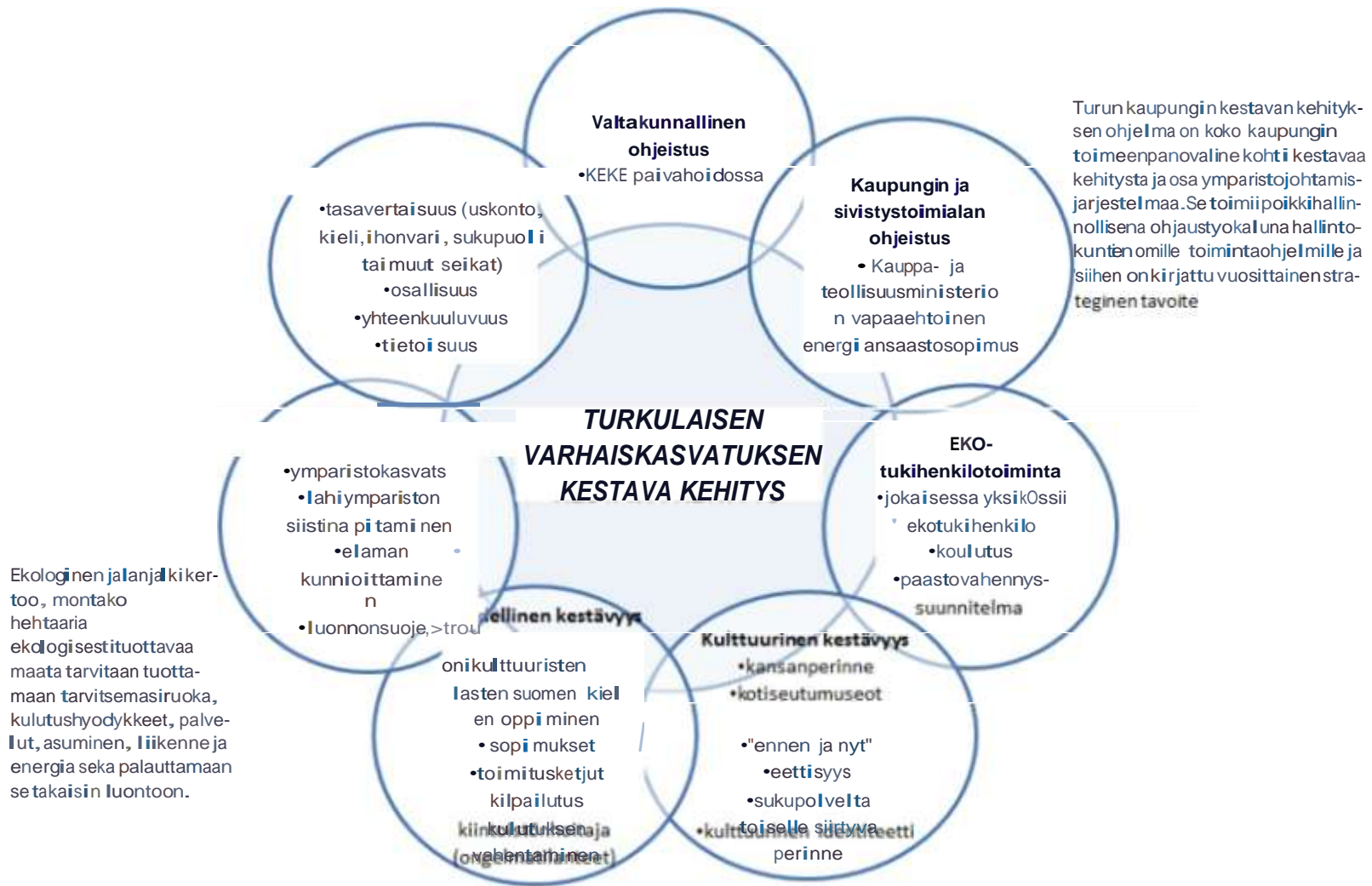
Hyviä lyhyemmän ajanjakson tai koko toimintavuoden pituisia kestäväan kehityksen teemoja ovat mm. vesi, energia, jätteet ja kierrätys, lähiympäristö, yhteinen maapallo, kulttuuri. Kestäväan kehityksen kysymysten kanssa ei tarvitse puurtaa yksin. Muut päiväkodit, oppilaitokset, hallinnonalat, elinkeinoelämä ja järjestöt hakevat kestävämpiä toimintatapoja ja rakentavat omia kestäväan kehityksen ohjelmiaan. Yhteistyö ja erilaisen osaamisen jakaminen edesauttaa kaikkien tuloksiin pääsyä. Esimerkiksi seuraaviin projekteihin voi liittyä mukaan:

- * Luonto-Liiton Kevätseuranta ja Kevätuuli
- * Roska päivässä -liike
- * Vihreä Lippu -ohjelma

Valonia – Varsinais-Suomen kestäväan kehityksen ja energia-asioiden palvelukeskus koordinoi ympäristökasvatuksen yhteistyöverkostoja. Yhteistyön pohjalta suunnitellaan ympäristökasvatukseen liittyviä projekteja ja tapahtumia ja tuotetaan opetusmateriaaleja yhteiseen käyttöön. Vuosittain järjestettävä Lasten ja nuorten ympäristöviikko on jo perinne Varsinais-Suomessa.

Hyviä toteutusvinkkejä ja materiaalia löytyy mm seuraavista osoitteista:

www.valonia.fi	
www.turku.fi/luontokoulu	
www.sykse.fi	Suomen Ympäristökasvatuksen seura
www.luontoliitto.fi	Kevätseuranta
www.motiva.fi	Energiansäästöviikko
www.tsj.fi	Jätteen vähentäminen, kierrätys
www.vihrealippu.fi	
www.ymparistokasvatus.fi	
www.edu.fi/teemat/keke	
www.kierratyskeskus.fi	Lennu Liito-orava ja suuri mysteeri
www.hsy.fi	Fiksu vähentää jätettä

KUVIO 16. Kestava kehitys Turun varhaiskasvatuksessa

5 Kolmiportainen tuki varhaiskasvatuksessa

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa vuonna 2010 otettiin käyttöön esiopetuksessa yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Toimintamalli siirretään varhaiskasvatussuunnitelman päivityksen myötä koskemaan esiopetuksessa käytettäviä lomakkeita lukuun ottamatta myös varhaiskasvatusta.

Taulukko 2. Yleinen, tehostettu ja erityinen tuki varhaiskasvatuksessa

YLEINEN TUKE	TEHOSTETTU TUKE Yleisen tuen lisäksi	ERITYINEN TUKE Yleisen ja tehostetun tuen lisäksi
<ul style="list-style-type: none"> • yleinen tuki on osa lapsen arkea • yhteistyö lapsen huoltajien kanssa • moniammatillinen yhteistyö • lapsen varhaiskasvatussuunnitelma • konsultoiva erityislastentarhanopettaja • pienryhmätoiminta • oppimisympäristö; tilat, välineet, menetelmät, päiväjärjestys, työvuorot yms. järjestetään juuri sen hetkistä lapsiryhmää palvelevaksi • tukiviittomat ja toiminnan kuvittaminen; oppimisympäristö, päiväjärjestys, leikin valinta jne. • viikkopalaverit, tiimipalaverit ja tiimisopimukset, viikkosuunnitelmat • alue-erityislastentarhanopettaja-toiminta • vuorohoitoon resursoitu erityislastentarhanopettaja • S2-opettajat • vertaistuki-pilottitoiminta 	<ul style="list-style-type: none"> • konsultoivan erityislastentarhanopettajan suositus tai muun asiantuntijan lausunto • kuntoutussuunnitelma • konsultoivan erityislastentarhanopettajan tuki • ryhmän pienennys • ryhmäavustaja • pienennetty ryhmä • yksilötuokioto • selkeä struktuuri • kuvakommunikaatio • tukiviittomat 	<ul style="list-style-type: none"> • lääkärin, psykologin tai muun asiantuntijan lausunto • erityispedagoginen osaaminen • integroidut erityisryhmät ja erityisryhmät • henkilökohtainen tai ryhmäavustaja • säännöllinen yksilöllinen ohjaus ja opetus

Moniammatillinen yhteistyö

Varhaiskasvatuksen pedagogiset
järjestelyt

Pedagogiset valineet

TYKS

Sosiaali- ja terveystoimi
Lasten ja nuorten neurologi-
nen yksikkö
Psykiatrinen yksikkö

Puhe-, fysio- ja toiminta-
terapeutit

Kasvatus- ja perheneuvola

Sosiaalitoimi

Lastenneuvola
•terveydenhoitaja
-laakari
•terveyskeskus-
psykologi
•neuvolatiimi

Lomakkeet Lapsen
varhaiskasvatus-
suunnitelma

Suomen kielen seuranta-
lomake

Lapsen 3-vuotisseuranta –
lomake

Selvitys lapsen päivähoito-
tilanteesta – lomake

Lahete- ja tutkimuspyyntö
kasvatus- ja perheneuvolaan

**Erityisryhmä
Integroitu erityis-
ryhmä**

HUOLTAJAT

**PAIVAKODIN
JA PERHE-
PAIVAHOI-
DON HENKI-
LÖSTÖ**

Lapsiryhmän
pienentiimin
Paivahoitovastajan
resurssi
Pienennetty ryhmä
Konsultoiva erityislasten-
tarhanopettaja

Erityinen tuki
Kuntoutussuunnitelma
Pidennetty oppivelvollisuus

Tehostettu tuki
Kuntoutussuunnitelma

Yleinen tuki
Varhaiskasvatus-
suunnitelma
(lapsen vasu, ryhmän vasu)

**21 lapsen ryhmät
12 lapsen ryhmät
Toiminta pienryhmissä**

KUVIO 17 Lapsen tuen tarpeen arviointi ja maarittely sekä tuen jarjestaminen edeten yleisesta tuesta erityiseen tukeen huomioiden moniammatillinen yhteistyö sekä varhaiskasvatuksessa toteutettava toimintamalli.

5.1 Varhaiserityiskasvatuksen resurssit ja toimintamallit

Konsultoivat erityislastentarhanopettajat (keltot)

Konsultoivat erityislastentarhanopettajat ovat kasvun ja oppimisen tuen sekä erityispedagogiikan asiantuntijoita. Heidän tehtävänä on omalta osaltaan tukea päivähoidon henkilökuntaa ja lasten vanhempia lasten hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen liittyvissä asioissa. Lisäksi heillä on keskeinen rooli lasten kasvun ja oppimisen tuen kehittämisessä. Turussa on konsultoivia erityislastentarhanopettajia yksitoista, joista kaksi tekee työtä alue-erityislastentarhanopettajana.

Alue-erityislastentarhanopettajat

Alue-erityislastentarhanopettajatoiminta vastaa työtiimien haasteisiin, kun herää huoli lapsiryhmästä tai yksittäisestä lapsesta tai on epätietoisuutta lapsiryhmää tukevista työmenetelmistä.

Vuorohoitoon resursoitu erityislastentarhanopettaja

Tehtävänä on vuorohoidon vaihtuvissa olosuhteissa tukea henkilökuntaa ja perheitä kasvatus-työssä: suunnitella ja kehittää lapsen tarpeet ja vuorohoidon rakenteet huomioivia toimintamalleja ja työmenetelmiä yhdessä työtiimien kanssa. Varhaiserityiskasvatuksessa on yksi vuorohoidon resurssierityislastentarhanopettaja.

Vertaistukitoiminta

Vertaistukitoiminnan tavoitteena on vastata työtiimien arjessa ilmeneviin haasteisiin. Kun siirtymätilanteet ovat vauhdikkaita, ruokailutilanteet levottomia, lapsilla on keskittymisvaikeuksia, ryhmässä esiintyy aggressiivista käyttäytymistä, on tiimeillä mahdollisuus ottaa yhteyttä vertaistukitiimeihin ja käydä heidän kanssaan keskustelua sekä käydä tutustumassa heidän toimintaansa. Vertaistukiryhmiä on viisi.

Tehostettu suomenkielen opetus

Kiertävät tehostettuun suomen kielen opettamiseen resursoidut lastentarhanopettajat pitävät suomen kielen pienryhmäopetusta päiväkodeissa, joissa on paljon äidinkielenään muuta kuin suomea tai ruotsia puhuvia lapsia. He konsultoivat koko päivähoidon kenttää ja käyvät päiväkodeissa kertomassa pienen lapsen vieraan kielen oppimisesta ja opetusmetodeista sekä esittelemässä opetusmateriaalia. Opettajat tekevät yhteistyötä muun muassa konsultoitujen erityislastentarhanopettajien, valmistavien luokkien opettajien ja koulun S2-opettajien kanssa.

Puhku-toiminta

Toimintamallin avulla tehostetaan puhetta tukevien kommunikaatiokeinojen kuten kuvien ja viittomien käyttöä sekä autetaan lapsia, joilla on pulmia arjen jäsentämisessä ja oman toiminnan ohjaamisessa.

Pienennetty ryhmä

Pienennetyn ryhmän henkilöstörakenne on lastentarhanopettaja, lastenhoitaja ja ryhmäavustaja. Ryhmään sijoitetaan pääsääntöisesti kolme tehostetun ja yhdeksän yleisen tuen lasta. Lasten määrä ryhmässä on korkeintaan 12.

Integroitu erityisryhmä

Turussa on 24 integroitua erityisryhmää seuraavasti:

- liikkumis- ja kuulovammaisille lapsille
- kehitysvammaisille lapsille
- lapsille, joilla on kehityksen erityisvaikeuksia
- lapsille, jotka tarvitsevat tukea kielenkehityksessä
- laaja-alaisesti kehityksessään viivästyneille lapsille
- kontakti- ja kommunikaatiohäiriöisille lapsille
- sosioemotionaalista tukea tarvitseville lapsille

Integroidun erityisryhmän henkilöstörakenne on: erityislastentarhanopettaja, lastentarhanopettaja ja kaksi lastenhoitajaa.

Turussa on lisäksi kaksi ryhmää vaikeasti allergisille lapsille. Ryhmissä on normaali henkilöstörakenne.

Erityisryhmä

Turussa on kaksi erityisryhmää, joihin kumpaankin sijoitetaan kahdeksan erityistä tukea tarvitsevaa lasta. Sosioemotionaalista tukea tarvitsevien lasten ryhmässä on kaksi erityislastentarhanopettajaa ja kaksi lastenhoitajaa. Monivammaisten lasten ryhmän henkilöstörakenne on erityislastentarhanopettaja, erikoissairaanhoitaja ja kaksi lastenhoitajaa.

Kuntoutussuunnitelma

Kuntoutussuunnitelma on lakisääteinen. Suunnitelma laaditaan tehostetun ja erityisen tuen lapsille yhdessä huoltajien ja mahdollisen moniammatillisen tiimin kanssa. Työtiimi valmistelee kuntoutussuunnitelmaa yhdessä ja ryhmän lastentarhanopettaja huolehtii suunnitelman kirjaamisesta. Kuntoutussuunnitelman laadinnasta vastaa päiväkodinjohtaja.

6 Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen järjestäminen

Monikulttuurisessa varhaiskasvatuksessa korostuu vanhempien ja päivähoidon välinen luottamuksellinen ja sitoutunut yhteistyö. Vanhempien kanssa keskustellaan ja heille selvitetään suomalaisen varhaiskasvatuksen tavoitteet ja periaatteet. Vanhemmat kutsutaan tutustumaan suomalaisen päivähoidon arkeen, toimintoihin ja tapoihin. On tärkeää, että päivähoidossa tunnetaan myös perheen kulttuuri, tavat ja kasvatuseriaatteet. Niistä keskustellaan vanhempien kanssa ja selvitetään vanhempien toiveita. Vanhempien ja henkilöstön välisen luottamuksellisen, toista kunnioittavan suhteen syntyminen kautta edistetään myös lapsen ja perheen kotoutumista. Mikäli vanhempien suomenkielen taito on puutteellinen, lapsen varhaiskasvatukseen liittyvät keskustelut vanhempien kanssa käydään tulkin välityksellä.

Maahanmuuttajataustaisten lasten varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lasten tasapainoista kehitystä ja integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan sekä edistää heidän suomen/ruotsinkielen taitoaan. Varhaiskasvatus tukee lasten kasvamista kahden kulttuurin jäseneksi. Työntekijältä vaaditaan vahvaa kulttuurista ymmärrystä ja kulttuuritietoista työtettä, jotta lapsen identiteetti voi rakentua eheäksi ja hän voi tuntea omaa ja perheensä kulttuuria arvostettavan. Yksikköjen varhaiskasvatussuunnitelmissa tulee olla kuvaus siitä, miten maahanmuuttajataustaiset lapset ja heidän vanhempansa perehdytetään suomalaiseen varhaiskasvatukseen.

Lapsen ajattelu kehittyä oman äidinkielen kautta. Samalla kun edistetään ja tuetaan maahanmuuttajataustaisten lasten suomen/ruotsin kielen omaksumista, vanhemmille kerrotaan lapsen oman äidinkielen kehittämisen merkityksestä ja keinoista. Näin luodaan pohjaa toiminnalliselle kaksikielisyydelle.

Vastuu lapsen oman äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä on ensisijaisesti vanhemmilla. Päivähoidossa tuetaan vanhempia lapsen äidinkielen vahvistamisessa. Lapsi saa puhua omaa äidinkieltään ja päiväkodissa opetellaan lyhyitä sanoja, tervehdyksiä jne. lasten äidinkielellä. Näin lapsi oppii, että hänen kielensä on tärkeä. Myös omakielisillä työntekijöillä on tärkeä merkitys eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten varhaiskasvatuksessa. Omakieliset työntekijät tukevat lapsen oppimista, auttavat ja ohjaavat heitä arkipäivän tilanteissa sekä toimivat kulttuuritulkkeina.

Tuettua suomenkielen opetusta annetaan yksilö- ja pienryhmäopetuksena. Vieraskieliselle lapselle tehdään osana varhaiskasvatussuunnitelmaa suunnitelma suomenkielen kehityksen tukemiseksi.

7 Varhaiskasvatuksen sisällöllinen arviointi, kehittäminen ja seuranta

Varhaiskasvatuksen sisällöllistä arviointia, kehittämistä ja seuranta tapahtuu monella eri tasolla. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioidaan vuosittain kasvatuskeskusteluissa huoltajien kanssa. Ryhmien varhaiskasvatussuunnitelmien toteutumista arvioidaan keväisin, ja arviointi tehdään suunnitelman kanssa samalle lomakkeelle. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kehittämistyöryhmä arvioi varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toteutumista kesäkuussa järjestettävillä arviointi- ja kehittämispäivillä. Näihin arviointipäiviin lähetetään etukäteen kysymykset, joita pohditaan alueittain. Yhdyshenkilöt tuovat alueen terveiset, jolloin saadaan kokonaisvaltainen käsitys turkulaisesta varhaiskasvatuksen toteutumisesta. Laatuprosessi ja -kriteerit on laadittu varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta, joten laatuprosessi itsessään pitää sisällään arvioinnin eri osa-alueet. Laatuprosessia ja arviointia kuvataan laatukäsikirjassa (valmisteilla).

Tätä varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioidaan ja päivitetään syksyllä 2014.

8 Lisämateriaalia varhaiskasvatuksen toteuttamiseksi

Varhaiskasvatussuunnitelman toteuttamisen avuksi on Terveiden ja hyvinvoinnin laitos julkaissut materiaalia liittyen esimerkiksi kielen kehitykseen, kiusaamisen ehkäisyyn, taidekasvatukseen, mediakasvatukseen ja kasvatuskumppanuuteen. Lisätietoja materiaaleista löytyy http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi.

Turun kaupunki on julkaissut Turun kaupungin päivähoiton liikunnan vuosisuunnitelman, alueelliset liikunnan vuosisuunnitelmat sekä Päivähoidon uskontokasvatus, Onks enkeleitä olemas? – näkökulmia päivähoiton uskontokasvatukseen.

Valtakunnan tasolla on myös julkaistu KEKE päiväkodissa – kestävän kehityksen opas – ja siihen liittyvä kestävän kehityksen ohjelma. Tätä kirjoittaessa laaditaan valtakunnallista lasten liikunnan ja hyvinvoinnin ohjelmaa.

Liitteet:

Liite 1: Työryhmätyöskentely

Liite 2: Liikuntapalvelukeskuksen yhteystiedot

Liite 3: Vapaa-aikatoimialan kulttuurin tarjonta päiväkotikäisille 2013

Liite 4: Ryhmän varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelma

Liite 5: Alkukeskustelulomake

Liite 6: Lääkehoitosuunnitelma

Työryhmätyöskentely

Varhaiskasvatuksen kehittämisryhmä laati palaverissaan 7.9.2011 suunnitelman varhaiskasvatussuunnitelman päivitykseksi. Sovittiin, että työryhmien kokoonkutsujat ovat kehittämisryhmän jäseniä lukuun ottamatta ruokakasvatustyöryhmää, jonka kokoonkutsujaksi pyydettiin päivähoitoyksikön esimiestä, Jussi Ohvoa.

Saatteeksi: päiväkodinjohtaja Hannele Votkin ja päivähoidontarkastaja Ulla Soukainen

Mediakasvatustyöryhmä: päivähoitoyksikön esimies Tuula Lahdelma, päivähoitoyksikön esimies Kalervo Valli, Ito Sini Lehtomäki, Ito Veera Kaljonen, yksityisen edustus, Ih Kirsi Suonen, Ih Satu-Maria Forssell

Kestävän kehityksen työryhmä: palvelupäällikkö Anna Karlsson, Ito Tiina Lepistö, Ito Sirpa Haapala, päivähoidontarkastaja Ulla Soukainen

Liikuntatyöryhmä: elto Anne Kuusela, Ito Henna Heinonen, Ito Johanna Silvius, päivähoitoyksikön esimies Päivi Valdolin, liikunnanohjaaja Jarno Koivunen

Kiusaamisen ehkäisy –työryhmä: Ito Elina Jokela, Ito Sirpa Haapala, Ito Maria Ovaska

Monikulttuurisuustyöryhmä: konsultoiva erityislastentarhanopettaja Tiina Kanerva, Ito Sari Vanha-Perttula, Ito Annika Salminen, Ito Päivi Ek-Tuominen ja palvelualueen päällikkö Kirsti Yrttiaho

Kulttuurityöryhmä: Ito Jaana Elo, päivähoitoyksikön esimies Leena Kuustie, päivähoitoyksikön esimies Helena Portnoj, Ito Liisa Suominen, Ito Taina Tanhuanpää, päivähoitoyksikön esimies Tuija Uhmavaara, päiväkodinjohtaja Hannele Votkin, Ito Mia Nieminen (yksityinen päiväkot), lastenkulttuurin suunnittelija Leena Hiltunen, päivähoidontarkastaja Ulla Soukainen

Varhaiserityiskasvatus ja kolmiportainen tuki –työryhmä: päivähoidontarkastaja Anne Luoma, konsultoivat erityislastentarhanopettajat Tiina Kanerva, Heli Alankoja-Heinonen, Mirja-Liisa Mörsky, Ito Kirsti Grönberg

Kasvatuskumppanuustyöryhmä: päivähoitoyksikön esimies Tuula Lahdelma, Päivähoitoyksikön esimies Anne Lehto, Ito Anne-Mari Oinas-Mäki, päivähoidontarkastaja Ulla Soukainen

Ruokakasvatustyöryhmä: päivähoitoyksikön esimies Jussi Ohvo, Ito Anne Laine, Ito Satu Pohjankukka, päivähoidontarkastaja Ulla Soukainen, konsultoitu Mari Sandellia Turun yliopistosta

Tekstejä ovat myös kirjoittaneet: palvelualueen päällikkö Pia Jokinen, palvelualueen päällikkö Eila Rapala, palvelualueen päällikkö Virpi Kariluoma, palvelualueen päällikkö Leena Herjanto, Wiveka Kauppila (TYKS), maailmankoulun projektikoordinaattori Maiju Hirviniemi, lapsityön johtaja Mirkka Torppa Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymästä

Liikuntapalvelukeskus

Blomberginaukio 4 /

Hippoksentie 6, 20720 Turku

Asiakaspalvelu puh. (02) 330 000

etunimi.sukunimi@turku.fi

Liikuntapalvelukeskus toimii yhteistyössä päivähoidon kanssa. Alueellisilla liikuntapalveluvas-
taavilla on omat vastuualueensa; esim. alle kouluikäiset lapset, kouluikäiset sekä erityisryhmät
sekä omat kaupungin maantieteelliset vastuualueet.

Liikuntapalvelukeskus tarjoaa maksutta päivähoidon käyttöön eri liikuntapaikkojen vapaita päi-
vävuoroja, ei kuitenkaan uimahallivuoroja. Liikuntapalvelukeskus jakaa tietoa eri liikunta- ja
yhteistyömahdollisuuksista päivähoidolle ja tarvittaessa päivähoidon kautta myös lasten kotei-
hin, osallistuu pyynnöstä päivähoitohenkilöstön kanssa erilaisten suurempien liikuntatapahtu-
mien järjestämiseen, lainaa erilaisia liikuntavälineitä, järjestää lajikokeiluja päivähoitoryhmille,
kutsuu koolle päivähoidon alueliikuntavastaavat n. 1-2 krt./ toimikausi sekä kouluttaa päivä-
hoidon henkilöstöä.

VAPAA-AIKATOIMIALAN KULTTUURIN TARJONTAA PÄIVÄKOTI-IKÄISILLE 2013

Turun museopalvelut tarjoaa päiväkotiryhmille

Kaikissa museoissa on ilmainen sisäänpääsy päiväkotiryhmille. Museoissa on myös tarjolla opastuksia (suomi, ruotsi, englantia, venäjä), joista osa on maksullisia, osa maksuttomia.

Turun linnassa opastuspaketit

Pikkuritarikierros ja hovikierros, kesto 1h, hinta 85 €/opastus, päiväkodeille ei pääsymaksua. Tutustutaan ritarielämään tai hovielämään ja linnan historiaan.

Tonttukierrokset loka-joulukuu, kesto 1 h, hinta 85 €/opastus, päiväkodeille ei pääsymaksua.

Projektimuotoisesti järjestetty myös ilmaisia teemaopastuksia.

Kuralassa on päiväkodeille tarjolla opastuspaketti

Päivä mummolassa, opastusten kesto 2 h, hinta 65 €, ei pääsymaksua.

Opastuksen aikana tutustutaan piian apuna 1950-luvun maalaiskylään ja sen töihin. Myös leikkiä, satuja ja eväiden syöntitauko kuuluu ohjelmaan.

Luostarinmäen käsityöläismuseossa

Päiväkotiryhmille on kohdennettu vuosittain vaihteleva määrä ilmaista opastettua toimintaa. Lähivuosina on tarjottu esimerkiksi lukutaitotapahtuma esikoululaisille Kalevalan päivänä ja pääsiäisteemainen toiminnallinen kierros kaikille päiväkotilaisille sekä joulun aikaan jouluaiheiset kierrokset ja perinteinen nuutinpäivän tapahtuma, joka toteutetaan yhteistyössä opetustoimen kanssa. Ilmainen ohjelma vaihtelee vuosittain ja siitä ilmoitetaan erikseen päiväkodeille ja esikouluille.

Tilausopastukset 65 €/h

Apteekkimuseossa ja Qwenselin talossa

Päiväkotiryhmiä käy omatoimisesti museossa. Ryhmille kerrotaan vähän Qwenselin talosta ja apteekin tavaroista.

Opastukset 35 €/h

Biologisessa museossa

Päiväkotiryhmät käyvät enimmäkseen ilman opasta aamupäivisin. Vuoden 2012 alusta lähtien museon aukioloaika muuttuu ja uusi aika 9-15 sopii paremmin päiväkodeille ja kouluille.

Opastukset 35 €/h

Museon www.sivuilta osoitteesta www.silta.turku.fi on saatavissa tehtävävihkoja päiväkodeille ja kouluille.

Wäinö Aaltosen museossa

Päiväkotiryhmiä käy omatoimisesti museossa. Päiväkotiryhmiä on kutsuttu 1-2 kertaa vuodessa ilmaisille opastetuille kierroksille. Muulloin opastusmaksu 35 €/opastus. Myös pienimuotoisia työpajoja on järjestetty käyntien yhteydessä. Museoon on voinut päästä myös aamulla aukioloajan ulkopuolella.

Mahdollisuus myös osallistua työpajatyöskentelyyn, Wäinö Aaltosen museossa, Turun linnassa ja

Kuralan Kylämässä. Työpajaohjelmat Turun museokeskuksen verkkosivuilta www.turunmuseokeskus.fi

Museoiden ilmaisesta ohjelmasta ilmoitetaan erikseen päiväkodeille ja esikouluille.

Lisätietoja:

Seija Väärä

Tutkija, museolehtori

Pedagogiikka ja tapahtumat

puh. / tel +358 4 0 173 4439

seija.vaara@turku.fi

www.turunmuseokeskus.fi

Kirjaston ja päiväkotien yhteistyö Saagassa:

Kirjastokurssit eskarilaisille: Lapset tulevat kaksi kertaa, ja heille opetetaan kirjastonkäytön perusasioita Satutunnit

Päiväkotiryhmien omatoimiset vierailut

Satunnaisesti on myös tarjolla nukketeatteria ja muuta pienimuotoista teatteria

Samat jutut ruotsinkielisellä puolella

Lisätietoja

Sanna Hernelahti

Palvelupäällikkö

044 907 2833

sanna.hernelahti@turku.fi

www.turku.fi/kirjasto

Filharmonisen orkesterin tarjonta päiväkotiryhmille

Päiväkonsertit koululaisille ja päiväkotiryhmille (kevät ja syys) lipun hinta 3€ / lapsi opettajat ryhmän kanssa ilmainen

Kenraaliharjoitusvierailut / ilmainen

- konsertti ja kenraaliharjoitusvierailuihin sisältyy ennakkomateriaali, jonka avulla voi etukäteen tutustua vierailun sisältöön
- ennen saliin menoa Konserttitalolla on orkesterin, esiintyjien ja ohjelmiston esittely, usein myös taiteilijatapaaminen

Kevät 2013: Disney-konsertit: konsertit koululaisille ja päiväkodeille

KE 20.03. KLO 10.30 & 12.30

TO 21.03. KLO 10.30** (4.lk kulttuuripolkukonsertti)

PE 22.03. KLO 10.30** & 12.30 Kesto n. 50 min

Kevät 2013: Kenraaliharjoitusvierailut: **24.1, 28.2, 19.4, ja 23.5.** klo 10.30 alkaen
ennakoilmoittautuminen viimeistään kaksi viikkoa ennen ko. päivää.

Lisätietoja:

Heidi Pulkkinen

Tuottaja

02 2620 805

044 907 2432

heidi.pulkkinen@turku.fi

www.tfo.fi

Turun Kaupunginteatterin päiväkotiyhteistyö

Lasten ohjelmisto, satunnaiset päivänäytännöt

Kevät 2013: Peppi Pitkätossu 10.5. klo 12, 14.5. klo 12, 15.5. klo 12

Kevät 2013: Herra Hakkarainen esitykset 19.1.–3.5. – kevään aikana päivänäytöksiä lauantaisin

Erikseen sovittavat ohjatut tutustumiskierrokset

Lisätietoja:

Maiju Silfver

Koulukoordinaattori

044 907 2375

maiju.silfver@turku.fi

www.teatteri.turku.fi

PÄIVÄHOITOYKSIKKÖ:

RYHMÄ:

TOIMINTAKAUSI: 20__-20__

Täyttöohje: täytä ryhmällesi keskeiset asiat. Luettelossa olevat asiat ovat muistutuksena, mitä kaikkea isot kokonaisuudet pitävät sisällään.

Varhaiskasvatussuunnitelma	Suunnitelma meidän ryhmälle	Arviointi
KASVATUSKUMPPANUUS <ul style="list-style-type: none"> • luottamuksen rakentaminen, vanhempien kuuleminen, palautteen antaminen/vastaanottaminen • lapsen vasu/varhainen vuorovaikutus (aloitus- ja tutustumiskäytännöt, omahoitajuus, kasvatust keskustelut, vanhempainillat ja tapahtumat) 		
Esiopetuksen osalta yhteistyö vanhempien sekä koulun kanssa sekä oppilashuolto (luku 5) ³		

Varhaiskasvatussuunnitelma	Suunnitelma meidän ryhmälle	Arviointi
ARKIKÄYTÄNNÖT <ul style="list-style-type: none"> • vastaanottaminen aamulla, hyvästely ilta-päivällä • tiedon välittäminen • ruokailu • ulkoilu • päiväunet • pukemis- ja riisumistilanteet • wc • siirtymätilanteet • PIENRYHMÄTOIMINTA (painopistealue) • vuorovaikutus (ammattillisuus, kasvattajayhteisön periaatteet, sovitut arvot) • muuta 		
Esiopetuksen osalta		

³ Luvun numero viittaa Turun kaupungin suomenkielisen esiopetuksen opetussuunnitelman kuntakohtaiseen osioon 2011

Varhaiskasvatussuunnitelma	Suunnitelma meidän ryhmälle	Arviointi
LAPSELLE OMINAINEN TAPA TOIMIA LEIKKIMINEN: <ul style="list-style-type: none"> • havainnointi – tietoisuus leikin kehitysvaiheista ja mielenkiinnonkohteista • leikkiympäristö (tilat, välineet, materiaalit) • leikin kannattelu ja rikastuttaminen • leikin osuus päiväjärjestyksessä/pitkäkestoisen leikki 		
LIKKUMINEN: <ul style="list-style-type: none"> • liikkumaan innostava ympäristö sisällä ja ulkona (liikunnan suositukset) • ohjattu liikunta (missä, kuinka usein, kuka ohjaa) • motoriikan havainnointi kaikilla ikätasoilla • liikunnan vuosisuunnitelma 		
TUTKIMINEN: <ul style="list-style-type: none"> • kasvuympäristön materiaalit ja välineet • lähiympäristö 		
TAITEELLINEN ILMAISEMINEN JA KOKEMINEN: <ul style="list-style-type: none"> • ympäristön materiaalit ja välineet ilmaisuun <ul style="list-style-type: none"> ○ kädentaidot ○ kuvallinen ilmaisu ○ musiikki ○ kirjallisuus ○ tanssi ○ draama • lasten ilmaisun ohjaaminen • kulttuuri 		
Esiopetuksen osalta kasvun ja oppimisen tuki (luku 4): yleinen, tehostettu ja erityinen tuki		

Varhaiskasvatussuunnitelma	Suunnitelma meidän ryhmälle	Arviointi
KIELELLINEN KEHITYS JA ILMAISU: huomioidaan arjen eri toiminnoissa: <ul style="list-style-type: none"> • tunteiden ilmaisu 		

<ul style="list-style-type: none"> tunteiden tunnistaminen ja sanoittaminen arjen toiminnan sanoittaminen sadutus lorutus kirjallisuus lasten omat tarinat 		
Esiopetuksen osalta (luvut 3.2.1 ja 6):		

Varhaiskasvatussuunnitelma	Suunnitelma meidän ryhmälle	Arviointi
MATEMAATTINEN: <ul style="list-style-type: none"> luokittelu vertailu päättelyminen mittaaminen lukumäärän ja numeron vastaavuus geometria kellonajat raha yhteen- ja vähennyslasku (esineillä) 		
LUONNONTIETEELLINEN: <ul style="list-style-type: none"> ihminen luonto ja lähiympäristö elämänkaari kasvit ja eläimet avaruus maapallo terveelliset elämäntavat 		
EETTINEN: <ul style="list-style-type: none"> ystävänä oleminen, auttaminen oikea ja väärä, rehellisyys oikeudenmukaisuus riitojen sopiminen sopimuksista kiinnipitäminen anteeksi pyytäminen ja antaminen monikulttuurisuus, erilaisuus turvataito 		
HISTORIALLISS-YHTEISKUNNALLINEN:		

<ul style="list-style-type: none"> • kulttuuri • kansanperinne • juhlaperinne 		
ESTEETTINEN: ympäristöä ja ilmapiiriä aistitaan: <ul style="list-style-type: none"> • kuullaan • nähdään • havaitaan • luodaan • tunnettaan • kuvitellaan USKONNOLLIS-KATSOMUKSELLINEN: <ul style="list-style-type: none"> • kirkkovuoden juhlapyhät • vakaumuksen kunnioittaminen • mahdollisuus hiljentymiseen ja pohdintaan • lasten kysymyksiin vastaaminen • yhdessä pohtiminen mahdollisuus kohdata uskontoon liittyviä asioita 		
Esiopetuksen osalta (luku 3 lukuun ottamatta 3.2.1 kieli ja kulttuuri)		

Varhaiskasvatussuunnitelma		
RUOKAKASVATUS <ul style="list-style-type: none"> • teemat (esim. kuukausittain) • toteuttaminen 		
KESTÄVÄ KEHITYS <ul style="list-style-type: none"> • kierrätys • ekotoiminta 		
KIUSAAMISEN EHKÄISY <ul style="list-style-type: none"> • Ennaltaehkäisevä toiminta ryhmässä kiusaamisen ehkäisemiseksi • Miten ristiriitatilanteisiin puututaan? 		
OSALLISUUS <ul style="list-style-type: none"> • miten lasten osallisuus mahdollistuu • miten huoltajan osallisuus mahdollistuu 		
Esiopetuksen osalta		

LAPSEN PÄIVÄ – HYVÄ PÄIVÄ KAIKILLA KERRO LAPSESI TAVOISTA JA TOTTUMUKSISTA

Hyvät vanhemmat

Kasvatuskumppanuus yhdistää lapselle tärkeiden ihmisten tiedot ja kokemukset lapsesta. Vanhemmat ovat lapsensa ensisijaisia kasvattajia. Varhaiskasvatuksen henkilöstö tukee vanhempia kasvatustehtävässä. Varhaiskasvatuksessa sitoudutaan kunnioittamaan jokaisen lapsen ainutkertaisuutta. Hyvään kasvuympäristöön kuuluu säännöllinen päivärytmi, selkeiden rajojen asettaminen sekä läheisyys ja hellyys. Henkilökunta ottaa huomioon lapsen erilaiset tunnetilat ja on niissä tukena.

Keskustelun avulla voitte vaikuttaa lapsenne hoitopäivään. Kasvatuskeskusteluja käydään vuosittain, jolloin sovitut asiat kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Päivittäiset viestit kulkevat myös hoitopaikan ja vanhempien välillä.

Vastatathan näihin kysymyksiin, jotka koskevat lapsenne kehitystä ja kasvatusta ja ovat mielestänne tärkeitä kasvatuskumppanuudessa ja koskevat lastanne (lomake on käytössä 0-6 –vuotiailla). Lomake käydään keskustellen läpi, ja siinä on tilaa yhdessä sovittaville asioille. Lomake säilytetään hoitopaikassa.

Lapsen nimi ja syntymäaika

Perheemme ja muut lapselle tärkeät ihmiset

Miltä päivähoidon aloittaminen tuntuu? Miten arki muuttuu päivähoidon aloittamisen myötä? Miten lasta on valmisteltu muutokseen?

Miten toimitaan, jos lapsi sairastuu?

Kuvaile lastasi (mistä hän pitää, missä hän on hyvä, missä tarvitsee kannustusta, mitkä asiat pelottavat, mitkä saavat suuttumaan...):

PÄIVITTÄISTOIMINNOT

Mitä pienempi lapsi on, sitä enemmän hän tarvitsee hoivaa ja huolenpitoa. Hyvä perushoito on osa luontevaa toimintaa, leikkiä ja oppimista hoitopäivän aikana.

Ruokailu

- lapsi syö sylissä
- lapsi syö omassa tuolissaan
- lapsi tarvitsee apua syömisessä
- lapsi syö itse lusikalla/ haarukalla

Ruoat, joista lapsi pitää _____

Ruoat, joista lapsi ei pidä _____

Ruoka-aineallergiat _____

Yhdessä sovitut asiat, esim. makeiset, tutti (kirjataan alkukeskustelussa)

Siisteyskasvatus

Lapsen käsien ja kasvojen pesu, tottumukset

WC:ssä käynti, kuivaksi oppiminen

- lapsi tarvitsee vaipan
- lapsi on tottunut istumaan potalla/ WC-pytyllä
- lapsi tarvitsee apua WC:ssä
- vahinkoja sattuu silloin tällöin
- lapsi kastelee nukkuessaan
- lapsi on omatoiminen

Miten lapsi ilmaisee vessahätänsä? _____

Pukeutuminen

- lapsi tarvitsee apua pukeutumisessa
- lapsi riisuu itse
- lapsi yrittää itse pukea
- lapsi pukee itse

Nukkuminen

- lapsi nukahtaa yksin
- lapsi tarvitsee aikuisen läsnäoloa nukahtaessaan
- lapsella on nukahtamisvaikeuksia, viivyttelee nukkumaan mentäessä
- lapsi nukkuu levottomasti, heräilee

Yhdessä sovitut asiat: siisteyskasvatus, nukkumisajat, rätit, tutit, unilelut, sadut yms. (kirjataan alkukeskustelussa)

MOTORIIKKA

Liikkuessaan lapsi ajattelee, kokee iloa, ilmaisee tunteitaan ja oppii uutta. Liikkuminen on myös vauhtia, elämyksiä, hikeä ja hengästymistä. Lapsen tulisi liikkua vähintään kaksi tuntia päivittäin. Osa liikkumisesta tapahtuu hoitopäivän aikana, osa vanhempien kanssa kotona. Motoriikkaa ovat myös käden taidot.

Kerro perheesi yhteisistä hetkistä, mitä teette?

Lapseni mielellään

- piirtelee, muovailee, askartelee
- rakentelee, leikkii legoilla ja palikoilla
- leikkii ulkoilu- ja liikuntaleikkejä, minkälaisia? _____
- ulkoilee

Yhdessä sovitut asiat liikkumiseen ja käden taitoihin liittyen (kirjataan alkukeskustelussa)

KIELELLINEN KEHITYS, KOMMUNIKAATIO

Kieli on lapselle vuorovaikutuksen väline sekä avain oppimiseen ja siksi tärkeä kaikessa varhaiskasvatuksen toiminnassa.

Lapseni mielellään

- katselee kirjoja ja pyytää lukemaan/ jaksaa kuunnella
- laulaa, soittaa, kuuntelee musiikkia
- keksii satuja

Yhdessä sovitut asiat, esim. mihin seikkoihin kielen kehityksessä kiinnitetään huomiota (kirjataan alkukeskustelussa)

VUOROVAIKUTUS JA LEIKKI

Lapset eivät leiki oppiakseen, mutta oppivat leikkiessään.

Lapsen leikkii mielellään

- aikuisen kanssa
- toisten lasten kanssa
- yksin
- autoilla, junilla, lentokoneilla yms.
- hoivaa nukkea, nallea tai muita lemmikkejä
- pelaa muistipelejä, palapelejä, korttipelejä, lautapelejä
- keksii mielikuvitus- ja roolileikkejä
- osallistuu kotiaskareisiin

Muita kiinnostuksen kohteita ja harrastuksia? _____

Onko lapsenne tottunut keräämään leikkivälineensä? kyllä, ei

Kerro lapsesi tottumuksista suhteessa mediaan.

RYHMÄSSÄ TOIMIMINEN JA TUNNEILMAISU

Miten lapsenne reagoi kieltoihin ja rajoituksiin?

Millaisissa asioissa tulee erimielisyyksiä, miten toimitte?

Yhdessä sovitut asiat, tärkeimmät säännöt ja sopimukset (kirjataan alkukeskustelussa)

LISÄKSI

Uskonto ja arvot: Oikea ja väärä, hyvä ja paha, totuus ja valhe, anteeksipyyttäminen ja anteeksiantaminen. Miten toivot uskontoa ja näitä arvoja huomioitavan lapsenne varhaiskasvatuksessa?

Huomioitavaa: Saako lapsesi kasvuun ja kehitykseen jotain tukea? (esim. puheterapia, lääkintävoimistelu...)

Onko lapsellasi ollut vaikeita kokemuksia? Miten hän on ne kokenut? Onko lapselle jäänyt pelkoja, masennusta, levottomuutta tai kehityksen viivästymää?

Mitä toiveita ja odotuksia teillä on kasvatuskumppanuudesta? Mikä teille on tärkeää?

Ovatko vanhempien näkemykset lastenkasvatuksesta: samansuuntaisia, jokseenkin samansuuntaisia, jokseenkin erilaisia, missä asioissa _____

Vaitiolo- ja ilmoitusvelvollisuudesta säädetään seuraavilla laeilla (12.2.2010/88 § 25, 21.5.1999/621 § 23, 22.9.2000/812 § 14–15)

VARHAISKASVATUKSEN LÄÄKEHOITOSUUNNITELMA

Laatijat : Tuire Korhonen, Anne Luoma

Hyväksyjä: Hannele Kallio, ylilääkäri, sosiaali- ja terveystoimi, ehkäisevä terveydenhuolto

Päivämäärä: 1.12.2011

JOHDANTO

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 1.9.2004 Lääkehoidon toteuttaminen sosiaali- ja terveydenhuollossa – työryhmän laatimaan ohjeet lääkehoidon toteuttamisesta julkisissa ja yksityisissä sosiaali- ja terveydenhuollon

toimintayksiköissä (Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:32, 11).

Edellä mainitun oppaan, Turvallinen lääkehoito, Valtakunnallinen opas lääkehoidon toteuttamisesta sosiaali- ja terveydenhuollossa, mukaan: "... lääkehoidon toteuttaminen perustuu toiminta- ja / tai työyksikössä laadittuun lääkehoitosuunnitelmaan, joka kattaa yksikön lääkehoidon kokonaisuuden suunnittelun ja toteutuksen sekä siinä tapahtuneiden poikkeamien seurannan ja raportoinnin. Oppaan tarkoituksena on yhtenäistää laadukkaasti lääkehoidon toteuttamisen periaatteet, selkeyttää lääkehoidon toteuttamiseen liittyvä vastuunjako ja määrittää vähimmäisvaatimukset, joiden tulee toteutua kaikissa lääkehoitoa toteuttavissa yksiköissä."

Varhaiskasvatuksen tehtävä ei ole lääkehoidosta vastaaminen, mutta koska päivähoitossa on lapsia, joilla saattaa olla jatkuva lääkitys, täytyy lääkehoitosuunnitelma olla myös varhaiskasvatuksessa.

Lääkehoitosuunnitelma otetaan käyttöön sen hyväksymisen jälkeen, ja sitä päivitetään vuosittain.

SISÄLLYS

JOHDANTO

1 LÄÄKEHOIDON SISÄLTÖ JA TOIMINTATAVAT

1.1 Sairastuminen

1.2 Sairaalan lapsen hoito

1.3 Lääkkeiden antamisesta sopiminen

1.4 Hygienia

1.5 Varhaiskasvatuksen lääkehoidon riskitekijät ja ongelmakohtat

2 LÄÄKEHOIDON OSAAMISEN VARMISTAMINEN JA YLLÄPITÄMINEN

2.1 Tehtävien edellyttämän osaamisen varmistaminen

2.2 Osaamisen ylläpitäminen

3 HENKILÖSTÖN VASTUUT, VELVOLLISUUDET JA TYÖNJAKO

3.1 Ensiapukaappi

3.2 Lapsen henkilökohtaisen lääkityksen toteutuminen

3.3 Turvallisuussuunnitelma

4 LUPAKÄYTÄNNÖT

4.1 Diabetes

4.2 Pistoluvat

5 LÄÄKEHUOLTO

5.1 Ensiapukaappi

5.2 Lääkkeiden säilytys

5.3 Lääkeinformaatio

6 LÄÄKKEIDEN JAKAMINEN JA ANTAMINEN

6.1 Jatkuva lääkitys

6.2 Tilapäinen lääkitys

6.3 Anafylaktinen shokki

6.4 Tartuntataudit

7 DOKUMENTOINTI JA TIEDONKULKU

LÄHTEET

1 LÄÄKEHOIDON SISÄLTÖ JA TOIMINTATAVAT

Lääkehoidon lähtökohtana on kiinteä yhteistyö vanhempien kanssa. Vanhempien tulee kertoa alku- ja hoitosopimuskeskustelun yhteydessä päivähoitoyksikön esimiehelle ja hoitohenkilökunnalle lapsen terveyteen liittyvät seikat. Tällaisia ovat krooniset sairaudet, allergiat ym. asiat, jotka vaikuttavat lapsen turvallisen päivähoidon toteutumiseen. Asiat kirjataan hoitosopimukseen.

1.1 Sairastuminen

Hoitopäivän aikana sairastuvalle lapselle osoitetaan rauhallinen paikka lepäämistä varten. Lapsen sairastuessa on otettava välittömästi yhteyttä hänen huoltajiinsa ja sovittava heidän kanssaan lapsen noutamisesta. Sairastunutta lasta ei saa jättää yksin. (Saarsalmi 2008, 34.)

Kiireellisissä tai henkeä uhkaavissa tapauksissa henkilökunta ottaa yhteyttä lääkäriin tai kutsuu paikalle sairaankuljetusauton.

1.2 Sairaalan lapsen hoito

Sairaalan lapsen hoidossa noudatetaan neuvolan ohjeistusta (Tietoja lapsen terveydenhuollosta, liite 1).

Lapsen poissaolotarve sairauden takia ja eristämistarve päivähoidosta taudin tarttuvuuden ajaksi eivät ole sama asia. Poissaolotarve vaihtelee lapsesta ja sairaudesta riippuen. Poissaolotarve on usein pidempi kuin eristämisaika, joka on tarpeen taudin tarttuvuuden vuoksi.

1.3 Lääkkeiden antamisesta sopiminen

Lapsille ei pääsääntöisesti anneta lääkkeitä hoitopäivän aikana.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2005, 15–16) mukaisesti lapsen varhaiskasvatuksessa hoito, kasvatusta ja opetus nivoutuvat toisiinsa. Hyvä hoito muodostaa perustan kaikelle toiminnalle. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsen perustarpeista on huolehdittu.

Mikäli lapsella on tarve jatkuvaan lääkitykseen, lääkkeiden antamisesta sovitaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa. Vanhemmat toimittavat lääkärin kirjalliset ohjeet päivähoitoon. Esimies nimeää lapsen lääkityksen vastuuhenkilöt (vähintään 2). Lääkehoidon kirjalliset ohjeet sekä nimetyt vastuuhenkilöt kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan (erityisen tuen tarve – osio).

Tavanomaisissa sairaustapauksissa lääkkeiden antaminen lapselle on ensisijaisesti huoltajan vastuulla.

1.4 Hygienia

Hygieniahuolehtiminen on jokapäiväisessä toiminnassa erittäin tärkeää. Koska taudinaiheuttajia on aina liikkeellä ja useimmissa infektioitaudeissa tartuttavuus on suurta jo ennen oireiden puhkeamista, on tärkeää, että hygieniaohjeita noudatetaan aina. Epidemioiden yhteydessä hygieniaan pitää erityisesti kiinnittää huomiota.

Päivähoidossa hygienia muodostuu käsihygieniasta, vaippahygieniasta, vuodevaatteiden, lelujen ja tuttien huollosta sekä siivouksesta.

Hyvästä käsihygieniasta huolehditaan seuraavasti:

MILLOIN:

- hoitopaikkaan tultaessa
- ennen ruokailua
- wc-käynnin jälkeen
- aina kun käsissä on näkyvää likaa
- suositeltavaa kotiin tultaessa

MITEN:

- juoksevilla vedellä ja nestesaippualla
 - vähintään ½ minuuttia (suositellaan)
 - huomioiden sormien päät ja välit, peukalat ja ranteet
 - huuhdellaan ja KUIVATAAN hyvin
 - käsihuuhteen avulla varmistetaan infektioiden leviäminen
 - käsihuuhde laitetaan aina puhtaisiin kuiviin käsiin
- Lasten henkilökohtaisten unilelujen puhtaus on kodin vastuulla.

1.5 Varhaiskasvatuksen lääkehoidon riskitekijät ja ongelmakohdat

- Varhaiskasvatuksen henkilökunnalla ei ole terveydenhuollon koulutusta (lukuun ottamatta lähihoitajat ja lastenhoitajat, mikäli ovat päivittäneet lääkehoito - osaamisensa)

- Tiedon kulun varmistaminen; aikuisten vaihtuvuus lapsen päivähoitoryhmässä

Mikäli lapsella on krooniseen sairauteen liittyvä säännöllinen lääkitys, päivähoitossa on erityisesti kiinnitettävä huomiota seuraaviin seikkoihin:

- lääkkeiden oikea säilytys; päiväkodeissa ei ole lukittavia, lääkkeiden säilytykseen tarkoitettuja jääkaappeja
- lääkkeiden oikea annostelu; vanhempien tulee toimittaa kirjalliset päivitetty ohjeet lasta hoitavalta lääkäriltä
- lääkkeiden antoreitti ja antaminen oikeaan ajankohtaan

2 LÄÄKEHOIDON OSAAMISEN VARMISTAMINEN JA YLLÄPITÄMINEN

Lapsen kroonisen sairauden lääkehoito on osa lapsen hoidon kokonaisuutta, josta vastaa lasta terveydenhoidon puolella hoitava lääkäri.

Yhteistyön ja hoidon onnistumisen perusedellytyksenä on luottamuksellinen suhde vanhempien ja henkilökunnan välillä. Lapsen lääkehoidosta sovitaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa ja sitä päivitetään vuosittain tai tarpeen vaatiessa.

2.1 Tehtävien edellyttämän osaamisen varmistaminen

Esimies tai työyksikön perehdytyksestä vastaava huolehtii siitä, että uudet työntekijät saavat tarvittavan tiedon ja opastuksen, mikäli yksikössä on jatkuvaa lääkehoitoa saava lapsi. Mikäli henkilö tulee kohdassa 4.1 määriteltyyn yksikköön töihin, varmistetaan, että hän saa sairautta koskevan koulutuksen ja tarvittavat luvat.

2.2 Osaamisen ylläpitäminen

Varhaiskasvatuksessa järjestetään ensiapukoulutusta vuosittain. Ensiapukoulutuksiin osallistuminen merkitään koulutusrekisteriin.

Sosiaali- ja terveystoimi tai muu lasta hoitava taho järjestää tarvittaessa lapsen lääkehoidon koulutusta lasta hoitaville varhaiskasvatuksen työntekijöille.

3 HENKILÖSTÖN VASTUUT, VELVOLLISUUDET JA TYÖNJAKO

Kroonisesti sairaan lapsen lääkehoidon antaa ensisijaisesti siihen koulutetut henkilöt. Lääkkeiden osalta työntekijän on varmistettava, että lääkkeiden "nimikointi" kohdassa 1.5 mainitut asiat on kirjoitettu lääkepakkaukseen, ennen kuin hän antaa lääkkeen lapselle.

Lääkehoitosuunnitelman päivytyksestä ja suunnitelmaan liittyvistä palautteista vastaa Varhaiskasvatuspalvelujen tulosaluejohtaja ja Perusterveydenhuollon Ehkäisevän terveydenhuollon ylilääkäri.

3.1 Ensiapukaappi

Yksikkökohtaisesti määritellään ensiapukaapille vastuuhenkilö, joka huolehtii siitä, että kaapissa on tarvittava varustus. Perhepäivähoitajat huolehtivat kodissaan olevien ensiapukaappien asianmukaisesta sisällöstä.

3.2 Lapsen henkilökohtaisen lääkityksen toteutuminen

Mikäli yksikössä on lapsi, joka tarvitsevaa jatkuvaa lääkehoitoa, on sovittava, kenen vastuulla lääkityksen toteutuminen on. Toimintamallia sovittaessa on huomioitava mahdolliset loma-ajat tai muut poissaolot. Mikäli on kysymys diabeteslapsesta, jolloin suurena osana hoidon toteutumista on myös sopivan ruokavalion noudattaminen, on yhteistyö lapsen vanhempien, vastuuhenkilön, diabeteshoitajan sekä keittiöhenkilökunnan välillä tärkeää.

3.3 Turvallisuussuunnitelma

Yksikön esimies vastaa siitä, että turvallisuus- ja pelastussuunnitelma on tehty ja että sitä päivitetään vuosittain henkilökunnan kanssa. Suunnitelmat esitellään myös uusille työntekijöille.

4 LUPAKÄYTÄNNÖT

Lääkehoitoon peruskoulutukseltaan kouluttamaton henkilö voi osallistua luonnollista tietä annettavan ja ihon alle pistettävän lääkehoidon toteuttamiseen riittävän koulutuksen ja sen kautta saatavan luvan jälkeen. Koulutuksen antaa laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö ja kirjallisen luvan terveydenhuollon toiminnasta vastaava lääkäri. Myös terveydenhuollon ammattihenkilöiden tulee osallistua osaamisen varmentamiseen. Sosiaali- ja terveystoimi tai muu lasta hoitava taho järjestää yleistä tai yksilöllisesti suunnattua täydennys- ja /tai muuta lisäkoulutusta ja myöntää tarvittavat luvat.

4.1 Diabetes

Diabeteksen hoidossa on sovittava yhteen insuliinin, ravinnon ja liikunnan vaikutus verensokeriin. Verensokerin säännöllinen mittaaminen auttaa hyvän tasapainon saavuttamisessa ja ylläpitämisessä. Vanhemmat huolehtivat tarvittavien välineiden hankkimisesta päivähoitopaikkaan ja ohjeistavat, milloin ja missä tilanteissa verensokeria tulee mitata. Tarvittaessa lapsen diabetesta hoitavasta terveydenhuollon yksiköstä annetaan lisäohjeita ja opastusta.

Diabeteslapsen ruoka annostellaan keskuskeittiössä tai yksikön keittiössä. Mikäli lapsen ruokailun suhteen on ongelmia (lapsi kieltäytyy syömästä hänelle laitettua annosta), on asiasta keskusteltava vanhempien kanssa ja tarvittaessa konsultoitava ravitsemusterapeuttia tai diabeteshoitajaa, jotta henkilökunta pystyy takaamaan lapsen tarvitseman ravinnon määrän.

Diabeteslapsen varhaiskasvatussuunnitelman erityisen tuen tarve – osioon kirjataan kaikki lapsen hoitoon liittyvät ohjeet.

Diabeteslasta koskeva ensiapu ja yleiset ohjeet löytyvät ko. suunnitelman liitteestä 1.

4.2 Insuliinin pistoluvat sekä diabeetikkolapsen hoidon koulutus

Rekisteri pistoslupa saaneista henkilöistä säilytetään varhaiskasvatuksen toimistossa. Rekisteriä pidetään, koska varhaiskasvatuksen henkilökunta voi siirtyä työskentelemään toiseen toimipisteeseen. Pistolupa on voimassa 3 vuotta.

STM:n ohjeen mukaan vanhempien lupa nimetyille ja koulutetuille insuliinihoidon toteuttajille kirjataan, samoin kirjataan lapsen hoitoon osallistuvien suostumus. (STM: Toimintamalli diabetesta sairastavan lapsen koulupäivän aikaisesta hoidosta; 2010:9)

Sosiaali ja terveystoimen Lasten ja nuorten poliklinikka kouluttaa varhaiskasvatuksen henkilökuntaa aina tarvittaessa, kun ryhmään/päiväkotiin tulee uusi diabeetikkolapsi tai jos toimipisteessä on tarvetta uusien hoitajien koulutukseen. Koulutus sisältää sekä yleistä tietoa diabeetikkolapsen hoidosta että käytännön pistosopetusta. Näyttökokeen jälkeen hoitajalle myönnetään kirjallinen pistolupa, jonka allekirjoittaa Lasten- ja nuorten poliklinikan ylilääkäri. Lasten- ja nuorten poliklinikka vastaa myös lupien uusimisesta.

5 LÄÄKEHUOLTO

5.1 Ensiapukaappi

Ensiapukaappi on oltava jokaisen päivähoitoyksikön toimintapisteessä (päiväkodit, perhepäivähoitokodit, perheryhmät, leikkipuistot). Ensiapukaappi on sijoitettava siten, etteivät lapset pääse siihen käsiksi. Kaapissa säilytetään ensiapuvälineitä,

ei lääkkeitä jodia lukuun ottamatta. Kaapissa ei säilytetä henkilökunnan käyttöä varten tarkoitettuja särky-lääkkeitä, vaan niistä tulee jokaisen huolehtia itse. Myös niiden säilytyksessä on huomioitava, että ne ovat lukkojen takana lasten ulottumattomissa.

Ensiapukaapissa tulisi olla seuraavat tuotteet:

- ensiapuside pieni 4 kpl
- ensiapuside iso 4 kpl
- taitos 20*20cm 2 kpl
- joustoside 8-10 cm 2 kpl
- putkiverkkoside 1 kpl
- kiinnelaastari 1,25 cm*9 m 1-2 rullaa
- kolmioliina, kuitukangas 2 kpl
- sakset 1 kpl
- haavapyyheautomaatti tai haavapyyhkeet 8-10 kpl
- laastarit, eri koot tai 20 kpl

Siirrettävä ensiapupakkaus (esim. retkille mukaan), jota säilytetään ensiapukaapin läheisyydessä:

- ensiapuside pieni 2 kpl
- ensiapuside iso 2 kpl
- kolmioliina, kuitukangas 1 kpl
- sidetarvikeyksikkö 2 tai vastaava 1 kpl
- haavaside 10*20 cm 2 kpl
- haavaside 15*24 cm 2 kpl
- joustoside 8 cm 1 kpl
- kolmioliina 2 kpl

- sidetarvikeyksikkö 3 tai vastaava
- haavaside 20*30 cm 1 kpl
- joustoside 10 cm 1 kpl

Mikäli päivähoitoyksikössä on hoidossa diabeteslapsi, lääkekaapissa tulee myös olla:

- ensiapuhjeet liian matalan verensokerin varalta
- tavallista palasokeria ja/ tai rypälesokeria (Siripiri, Dexal)
- lapsen oman hoitoyksikön ja/ tai lähimmän sairaalan/ terveyskeskuksen puhelinnumerot
- glukagoni - pakkaus

5.2 Lääkkeiden säilytys

Vanhempien tuomien lääkkeiden säilytyksessä varmistetaan turvallinen ja oikeanlainen säilytys (esim. lämpötila). Lääkkeet säilytetään lapsilta ulottumattomissa, lukollisessa kaapissa. Lääke tuodaan annoksena, ja pakkauksen päällä tulee olla lapsen nimi, lääkkeen nimi, lääkkeen vahvuus, säilytyspaikka, mihin aikaan on annettava, missä lääke tulee säilyttää (esim. jääkaappi).

6 LÄÄKKEIDEN JAKAMINEN JA ANTAMINEN

On tärkeää, että henkilökunta varautuu mahdollisiin toimenpiteisiin, mikäli yksikköön tulee lapsi, joka tarvitsee krooniseen sairauteen lääkehoitoa.

Krooniseen ja tilapäiseen lääkehoitoon kuuluu myös lapsen voinnin seuranta.

6.1 Jatkuva lääkitys

Mikäli lapsella on jatkuva lääkitys, taustalla täytyy olla suomalaisen lääkärin antama resepti. Ohjeissa lapsen nimi, annostus, antotapa ja aika. Lääkkeen antamisesta sovitaan kirjallisesti lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa. Lääkkeiden antoa varten lapsella on oltava henkilökohtainen lääkelista, johon merkitään mikä lääke annettu, annos, koska annettu ja kuka antanut.

6.2. Tilapäinen lääkitys

Kuten kohdassa 1.3 todetaan, huoltajia on hyvä muistuttaa, että he lapsen kanssa lääkärissä asioidessaan pyytävät pitkävaikutteisia lääkkeitä, jotta lääkkeen antaminen voidaan hoitaa huoltajien toimesta hoitopäivän ulkopuolella. Tähän poikkeuksen tuo vuorohoito, koska lapsi saattaa olla hoidossa mihin aikaan vuorokaudesta tahansa. Vuorohoidossa on erityisesti huomioitava, että lääkeannoksen päälle on merkitty lääkkeen nimi ja vahvuus sekä lapsen nimen lisäksi myös kellonaika, jolloin lääke on annettava. Myös tilapäisestä lääkityksestä on oltava kirjallinen lista, johon merkitään, mikä lääke on annettu, koska ja kuka antanut.

6.3 Tartuntataudit

Lääkehoitosuunnitelman liitteenä on neuvolan Tietoja lapsen terveydenhuollosta – ohjeistus. Ohjeistuksessa on perustietoa päivähoitoikäisten tartuntataudeista, niiden aiheuttajista ja tartumisesta sekä ohjeelliset poisoloajat päivähoitosta.

7 DOKUMENTOINTI JA TIEDONKULKU

Päivittäinen yhteistyö vanhempien kanssa toteutuu automaattisesti lapsen tuonti- ja hakutilanteissa. Lapsen kasvamista, kehittymistä ja oppimista seurataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa vuosittain. Tällöin myös lapsen terveydentilaan liittyvät asiat voidaan kirjata ylös. Mikäli lapsi on lääkehoidossa ja tilanne muuttuu, varataan vanhempien kanssa keskusteluun aikaa välittömästi. Uudet ohjeet ja sovitut menettelytavat kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

LÄHTEET

Diabetes leikki-ikäisellä, opas päivähoitoon. Diabetesliitto.

Infektoriskin vähentäminen päivähoitossa. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:28. Helsinki: Yliopistopaino.

Saarsalmi, O. (toim.) 2008. Päivähoidon turvallisuussuunnittelu. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, oppaita 71. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Suurnäkki, T. & Kajanne, R. (toim.) 2001. Päivähoidon työsuojelu- ja kehittämisopas. Helsinki: Otavan

kirjapaino Oy.

Turvallinen lääkehoito. 2006. Valtakunnallinen opas lääkehoidon toteuttamisesta sosiaali- ja terveydenhuollossa. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:32. Helsinki: Yliopistopaino.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, oppaita

56. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy

Lääkehoitosuunnitelman LIITE 1:

Diabeteslasta koskeva ensiapu, yleiset ohjeet:

Matala veren sokeri

Jos on kyse liian matalasta verensokerista, diabeetikon on saatava HETI jotakin nopeasti verensokeria kohottavaa juotavaa tai syötävää, esimerkiksi jokin seuraavista annoksista:

- ◆ lasillinen tuoremehua tai sokeripitoista virvoitusjuomaa/mehua tai mehutetra
- ◆ 4-6 palaa rypälesokeria (Siripiri, Dexal) tai tavallista sokeria
- ◆ hedelmä
- ◆ sokeripitoisia makeisia tai rusinoita
- ◆ sokeripitoinen jogurtti tai jäätelö
- ◆ lasillinen maitoa.

Jos oireet eivät mene ohi 5-10 minuutissa tai mittauksella todetaan, että verensokeri on edelleen liian matala, annetaan toinen samansuuruisen annos.

Tajuttomuus eli shokki

Jos on epävarmaa, pystyykö lapsi nielemään tai lapsi on tajuton, hänelle ei saa antaa juotavaa tai syötävää tukehtumisvaaran vuoksi. Paras toimintatapa tällöin on laittaa lapsi kylkiasentoon ja sivellä siirappia tai hunajaa posken limakalvoille.

Jos tilanne pitkittyy, verensokeri saattaa laskea niin alas, että se johtaa tajuttomuuteen eli sokkiin. Sokkiin saattaa liittyä myös kouristuksia. Tällöin tehokas ensiapu on glukagonipistos (Glucagen ½ ampullia). Glukagoni

on hormoni, joka vapauttaa maksasta sokeria verenkiertoon. Vanhempien kanssa sovitaan glukagonin käytöstä etukäteen, ja he toimittavat sen hoitopaikkaan.

Sokkitapauksissa paikalle on tilattava ambulanssi ja lapsen vanhempiin on otettava heti yhteys.

Anafylaktinen shokki

Anafylaksia on äkillinen ja hengenvaarallinen allerginen reaktio. Sen voi aiheuttaa esim. hyönteisten pistot, jotkin ruoka-aineet, lääkkeet ja allergisoivat aineet. Oireita ovat mm. kutina, punoitus/laaja-alainen nokkosihottuma, hengenahdistus ja vatsakivut/oksentelu. Sitä hoidetaan välittömästi adrenaliiniruiskeella ja sairaalahoidolla.

EpiPen Jr. (sis. adrenaliinia) –kynä on tarkoitettu 15-30 kg lapsille (ei alle vuoden ikäisille) ja äkillisiin yliherkkyysoireisiin.

EpiPen – kynä on yli 30 kg painaville ja aikuisille tarkoitettu kynä yliherkkyysoireisiin.

Insuliinikynät ovat diabeetikkojen pistohoitoon.

EpiPen –ohjeet ovat yleisohjeita, jos sattuu yllättävä yliherkkyysoireus. Kun lapselle on määrätty EpiPen –kynä, hänellä on kynän käyttöön henkilökohtainen lääkärin kirjoittama ohje, jota noudatetaan.

Myrkylliset kasvit - luettelo
Myrkytyskeskus yhteystiedot
Hätänumero 112